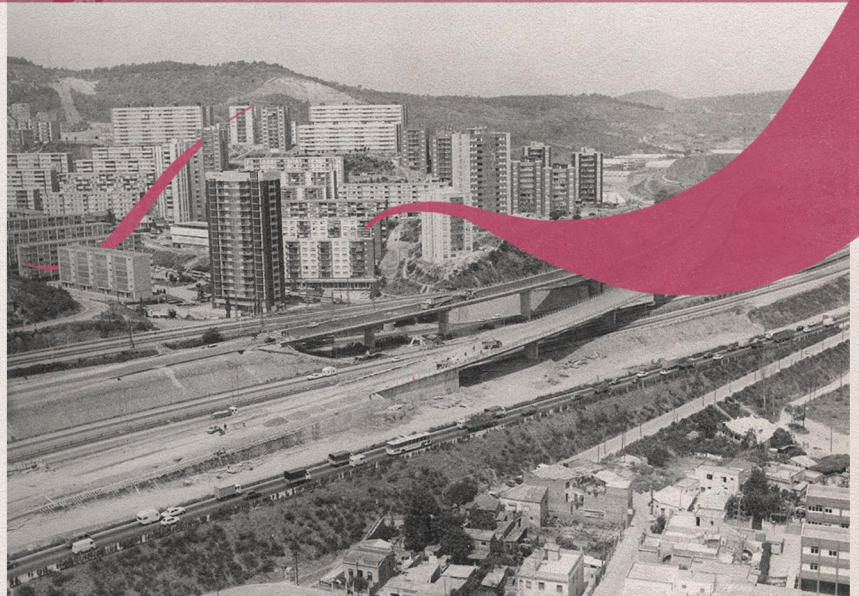

Com es filtra l'extrema dreta a Nou Barris?

La cohesió veïnal, el mecanisme de contenció de l'extrema dreta a Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova

L'Institut Novact de Noviolència és una associació sense ànim de lucre dedicada a la transformació de conflictes i la construcció de la pau. Durant més de 20 anys, hem treballat per construir una pau positiva a través de la noviolència a la regió Euromediterrània. El nostre compromís és impulsar canvis en contextos fràgils i afectats per conflictes, creant polítiques transformadores que promoguin la pau, defensin l'espai cívic, generin seguretat humana, justícia ecològica, justícia de gènere, justícia digital i previnguin abusos corporatius. La nostra meta és la d'assegurar que les decisions que afecten al futur de les comunitats siguin preses per les pròpies comunitats. Novact vol estar a prop dels moviments socials a través d'una estratègia de protecció integral, entenent que treballar en la força col·lectiva de les persones és crucial per a la transformació social.

Autoria: Bernat Aragó Navarro
Coordinació: Núria Millán Iniesta

Amb el suport de:

El contingut d'aquest informe és responsabilitat exclusiva de Novact i no reflecteix necessàriament l'opinió de l'Ajuntament de Barcelona.

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial 4.0 Internacional Creative Commons.

Índex

- 1.** Introducció
- 2.** Hi ha extrema dreta a Nou Barris?
- 3.** Causes i context: com sorgeix l'extrema dreta?
- 4.** Estratègies i narratives de l'extrema dreta
- 5.** Recomanacions polítiques

1. Introducció

El resultat de les eleccions municipals del passat 28 de maig de 2023 ha evidenciat la consolidació d'una tendència que va més enllà de les fronteres de l'Estat espanyol. L'amenaça autoritària que els darrers anys s'ha anat imposant a diferents punts del continent europeu, lluny de ser un fenomen distant i aliè, ha acabat arrelant de manera contundent a la geografia catalana i espanyola. L'extrema dreta ha penetrat les institucions i ho ha fet amb empenta.

L'any 2019 la formació política Vox s'enfilava fins a la tercera força més votada a les Eleccions Generals, obtenint 52 diputats i un 15% dels vots a Espanya. Aquesta incursió de l'extrema dreta per la porta gran al sistema democràtic va ser sovint justificada amb la situació de polarització en l'eix nacionalista en un context d'auge del procés independentista català. Tanmateix, ara per ara, l'extrema dreta ha arribat per quedar-se o això sembla plasmar el desenllaç electoral del passat mes de maig. En el conjunt de l'Estat espanyol més d'un milió i mig de persones van triar la papereta de Vox, que va passar de 500 regidors l'any 2019 a obtenir-ne gairebé 1700 el passat 28M.

Malgrat la barrera que semblava impedir el seu desembarcament a Catalunya, per primera vegada, l'extrema dreta de Vox també va tenir-hi un creixement exponencial, passant de la presència de tan sols tres regidors en un sol consistori, a guanyar-ne 124 i obtenir representació a 76 municipis catalans, incloent-hi les quatre capitals de província. L'altre element novedós en el cas de Catalunya és el ressorgiment d'una extrema dreta de caire nacionalista català, i fins i tot, independentista. Des del fracàs del projecte de Plataforma X Catalunya, que en la seva dissolució el 2019 va recomanar a la pròpia militància d'integrar-se a Vox ¹, l'extrema dreta d'arrel catalana era pràcticament invisible. Enguany però, partits com el Front Nacional de Catalunya (FNC), Som Identitaris o Aliança Catalana han irromput en l'àmbit municipal amb discursos xenòfobs i racistes, aconseguint representació en diverses localitats, i fins i tot conquerint l'alcaldia de la ciutat de Ripoll.

Aquest augment del suport electoral a l'extrema dreta s'ha repartit arreu del territori, però ha estat especialment contundent en geografies determinades, com és el cas de Nou Barris a Barcelona. Concretament, a tres barris del districte és on més s'ha incrementat el nombre de vots a l'extrema dreta de Vox en relació als resultats de 2019: Torre Baró amb un 16,25% dels vots, on es va erigir com a segona força només per darrere el PSC, Trinitat Nova amb un 13,18% i Ciutat Meridiana amb un 12,32%.

Aquestes dades sorprenen si fem memòria sobre què representa Nou Barris a la història de Barcelona. Bressol i protagonista del moviment obrer, es tracta de l'únic districte de Barcelona que ha encunyat el seu propi nom, forjant la seva identitat a través de la lluita veïnal en

¹ Regué, J. (15/02/2019). "Plataforma per Catalunya se diluye y se integra en Vox". *El Periódico de Catalunya*. <https://www.elperiodico.com/es/politica/20190215/plataforma-per-catalunya-diluirse-vox-7306897>

reivindicar el títol de la revista associativa de la zona. Història i referent del moviment veïnal, els habitants del nord de la ciutat han estat sempre un exemple de mobilització, resiliència i perseverança en reclamar els seus drets. Tant és així, que les seves fites històriques els precedeixen, convertint-se fins i tot en mites que desprenen orgull de barri, com el de l'autobús que van segrestar per fer arribar el transport públic a Torre Baró o la planta asfàltica, que feia frontera entre Verdum, Roquetes i Trinitat Nova, que va ser ocupada i desmantellada pel veïnat per acabar convertint-la en l'Ateneu Popular 9 Barris.

ATENEU POPULAR DE 9 BARRIS

La transformació d'un passat de lluites veïnals en el context actual és una evolució prou complexa que requereix especial atenció. El fet que aquests barris es vegin situats avui dia a l'epicentre de l'extrema dreta a Barcelona és, com a mínim, digne d'estudi i genera un mar de dubtes. Què se n'ha fet de les brases de la Rosa de Foc? Com s'ha passat de la tradició i solidaritat obreres als postulats de la dreta més reaccionària? Com conviuen els moviments veïnals, que segueixen al peu del canó, amb aquest nou paradigma?

Per aquest motiu, el present informe persegueix un triple objectiu amb l'esperança de poder contribuir a la diagnosi de la situació i servir així de punt de partida i eina d'anàlisi, tant per a les institucions públiques com per al moviment associatiu, per tal de transformar de nou els barris i poder incidir en la construcció d'una societat més justa, igualitària i cohesionada. En primer lloc, aquest estudi pretén esbrinar les principals causes que han propiciat l'escenari actual a Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova. Quins són els elements clau que han afavorit de manera local a l'auge de l'extrema dreta? En segon terme,

la investigació es proposa radiografiar les narratives i estratègies emprades per l'extremisme amb la finalitat d'introduir-se als carrers d'aquests barris. Quins són els arguments i les tàctiques discursives que han aconseguit penetrar el pensament de bona part del veïnat? Com es presenten els actors d'extrema dreta als barris? Quins mètodes utilitzen per difondre les seves idees i enfortir els seus posicionaments socialment? Per últim, el tercer objectiu respon a la necessitat de definir unes directrius que dibuixin, a grans trets, la direcció d'una sèrie de mesures i polítiques encarades a revertir l'expansió dels discursos d'extrema dreta i a prevenir l'odi i els conflictes violents que se'n puguin desprendre.

La metodologia emprada en el present informe, tant pel que fa a l'anàlisi de les causes i les estratègies, com en relació amb les propostes i recomanacions polítiques, ha volgut posar en valor el coneixement i experiència dels actors veïnals del sector social i associatiu de Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova. Les associacions de veïns i veïnes, les entitats que treballen dia a dia als barris i els col·lectius de persones organitzades que mouen la vida social i cultural són una font d'informació i transformació valuósíssima. Ningú coneix millor què ha passat als barris que els seus propis protagonistes, i ells i elles són especialment qui tenen el gran repte de poder canviar-lo. De fet, són qui haurien de tenir el poder de decisió i el rol de lideratge en aquesta transformació.

En conseqüència, els apunts que aporta aquest document són fruit d'un grapat d'entrevistes i converses informals establertes amb diferents agents del panorama social i associatiu dels tres barris. Des de Novact només ens hem limitat a ajuntar les peces del trencaclosques per poder actuar com a corretja de transmissió i amplificar la seva veu, moltes vegades silenciada. Així doncs, aquest recull d'aportacions del moviment veïnal té la finalitat d'incidir políticament a les institucions locals de l'Ajuntament de Barcelona, i més concretament del Districte de Nou Barris, sobre com confrontar els discursos de l'extrema dreta i prevenir-ne la propagació.

2. Hi ha extrema dreta a Nou Barris?

Tal i com s'esmentava en la introducció, l'auge de l'extrema dreta és un fenomen de caire global. Una tendència cap a l'autoritarisme que fa ja més d'una dècada que va prenent forma a Europa. En un món globalitzat com l'actual seria naïf intentar comprendre el creixement d'ideologies extremistes ancorades a la dreta sense tenir en compte les dinàmiques polítiques i d'opinió que es donen al conjunt de les societats occidentals.

No obstant això, és evident que aquest ascens no es produeix de manera homogènia a tot arreu, i que per tant, respon a realitats de contextos determinats i s'intensifica amb raons i causes específiques. De fet, analitzant les dades electorals en clau de gènere, podem veure com majoritàriament són els homes i no les dones qui conformen el perfil de votant de l'extrema dreta ².

En efecte, els resultats electorals de maig de 2023 indiquen que Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova són els barris on més ha pujat el suport a l'extrema dreta de Vox fent la comparativa amb els comicis de 2019, tal i com es pot observar a continuació.

Suport electoral a Vox a 2019 i 2023

Barri	Eleccions municipals 2019	Eleccions municipals 2023	Augment
Torre Baró	4,87%	16,25%	11,38%
Ciutat Meridiana	2,98%	12,32%	9,34%
Trinitat Nova	2,76%	13,18%	10,42%
Global Barcelona	1,16%	5,70%	4,54%

Font: Dades extretes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

Tanmateix, l'ascens significatiu de la ultradreta no pot explicar-se exclusivament amb aquestes dades. De fet, responsabilitzar aquests tres barris de l'augment de suports a Vox seria del tot inapropiat. El suport a l'extrema dreta a la ciutat de Barcelona no ha crescut únicament a aquests barris, sinó que trobem que és Pedralbes el barri on Vox va aconseguir el millor resultat, obtenint un 17,6% dels vots, o el cas de Les Tres Torres, on la candidatura del partit d'extrema dreta va ser escollida pel 14,6% dels votants. Paradoxalment, observem com el vot d'extrema dreta se situa en els dos extrems d'una variable com la renda econòmica: els barris més rics i els més pobres. Segons Toni Rodon, el motiu d'aquesta coincidència en el vot entre rendes tan dispars és que el relat de l'extrema dreta a l'Estat espanyol s'ha construït al voltant de l'eix nacionalista i la unitat territorial d'Espanya en el context de polarització en ple procés independentista. I al seu parer, això ha fet coincidir votants de perfils sociològics tan distants ³.

² Martínez García, J. S. (08/08/2023). "El voto a Vox: ocupación y género". CTXT. <https://cxt.es/es/20230801/Politica/43782/voto-a-vox-ocupacion-genero-demoscopia-clase-social-jose-saturnino-martinez-garcia-elecciones-23j.htm>

³ Més 3/24 (24/03/2023). "Toni Rodón ens presenta l'estudi 'Quan el teu veí és diferent. La relació entre la segregació i el capital social'". <https://www.ccma.cat/3cat/toni-rodon-ens-presenta-lestudi-quan-el-teu-vej-es-diferent-la-relacio-entre-la-segregacio-i-el-capital-social/video/6211145/>

Tot i així, l'opinió de bona part del moviment veïnal d'aquests tres barris de la franja nord de Barcelona relativitza aquest augment del suport a l'extrema dreta. Expressen la seva preocupació però també assenyalen un element clau a l'hora de llegir les dades: no és que hi hagi molt votant d'extrema dreta, és que ha crescut molt l'abstenció. Efectivament, Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova formen part dels barris on la diferència entre l'electorat censat i el nombre de votants és més alta. Respectivament, l'abstenció ha estat del 58,98% a Torre Baró, del 58,73% a Ciutat Meridiana i del 59,25% a Trinitat Nova, al voltant d'un 20% més que al conjunt de Barcelona (un 39,43%). Aquest aspecte que subratlla el veïnat de Nou Barris és també una de les principals conclusions de Rodon (2022), en què destaca l'abstenció com un dels ingredients fonamentals de les victòries de l'extrema dreta i localitza en la segregació la principal causa de la baixa participació política ⁴.

Abstenció a les eleccions municipals de 2019 i 2023

Barri	Eleccions municipals 2019	Eleccions municipals 2023
Torre Baró	56,44%	58,99%
Ciutat Meridiana	52,71%	58,73%
Trinitat Nova	57,22%	59,25%
Global Barcelona	33,83%	39,35%

Font: Dades extretes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

Però d'on sorgeixen els nous suports? El mateix Rodon assegurava en una entrevista el passat mes de març de 2023 que "l'extrema dreta és una història de desmembrament dels partits polítics conservadors tradicionals" i que els seus vots provenen en gran part de l'electorat d'aquests partits ⁵. Així, tenint en compte la suma dels vots entre els tres partits de dreta nacionalista espanyola (Partit Popular, Ciutadans i Vox) veiem que la diferència entre l'any 2019 i el 2023 és realment mínima: poc més de vint vots entre els tres barris i percentatges que oscil·len entre el 18% i el 25% del suport en funció de cada barri.

Els actors veïnals que han estat entrevistats veuen amb gran inquietud aquest augment en el suport a partits com Vox, però alhora, argumenten que aquest ascens no té per què traduir-se en una presència de l'extrema dreta als seus barris. De fet, la gran majoria de persones que han contribuït a l'estudi assegura que no hi ha grups ultradretans organitzats a cap dels tres barris, sinó que analitzen la conjuntura postelectoral com una influència de les narratives extremistes cap al veïnat i/o com una reacció de bona part de la població, sorgida de la desconfiança envers els partits i l'administració. En definitiva, una part del veïnat troba, en un partit relativament nou com Vox, una resposta al seu malestar envers les institucions.

⁴ Rodon, T. (2022). "Quan el teu veí és diferent. La relació entre la segregació i el capital social". Fundació Catalunya Europa: Llegat Pasqual Maragall. Pàg. 91-93

⁵ Més 3/24 (24/03/2023). "Toni Rodón ens presenta l'estudi 'Quan el teu veí és diferent. La relació entre la segregació i el capital social'". <https://www.ccma.cat/3cat/toni-rodon-ens-presenta-lestudi-quan-el-teu-veí-es-diferent-la-relació-entre-la-segregació-i-el-capital-social/vídeo/6211145/>

Tanmateix, si ens aturem a analitzar l'històric de l'activitat de l'extrema dreta relacionades amb el Districte de Nou Barris podem observar que no és la primera vegada que els seus carrers són l'escenari on els discursos extremistes intenten incidir. Certament, l'any 2018 una disputa veïnal al voltant d'un oratori islàmic al Carrer Japó (La Prosperitat) va ser l'espurna que van aprofitar alguns grups d'extrema dreta com Democràcia Nacional o Plataforma X Catalunya per generar un ambient de crispació i un conflicte de grans dimensions ⁶. El veïnat recorda encara avui dia aquell episodi com una escalada de tensió absurda, ja que, segons apunten, les desenes de militants ultradretans que visitaven diàriament la mesquita tot bramant insults racistes i islamòfobs ni tan sols eren de Nou Barris. L'estiu del mateix any el Casal Popular 3 Voltes Rebel (La Guineueta) va ser objecte d'atacs per part d'un grup neonazi ⁷.

Durant la campanya electoral del passat mes de maig, el partit d'extrema dreta Vox va tenir més aviat poca presència a l'anomenada Zona Nord ⁸. Malgrat tot, molts veïns encara recorden la campanya de les eleccions municipals de 2019 en què la biblioteca municipal situada entre Ciutat Meridiana i Torre Baró va acollir un míting del partit amb la presència del seu líder, Santiago Abascal.⁹ Les entitats veïnals es van bolcar en una concentració de rebuig que va aglutinar més d'un centenar de persones del barri. Tot i això, algunes de les persones entrevistades asseguren que va ser la primera vegada en què realment es va visibilitzar un conflicte relacionat amb l'extrema dreta entre el propi veïnat, ja que expliquen que front els xiulets i les pancartes assenyalant el racisme o l'homofòbia de Vox, també van sorgir alguns veïns rebent-los amb aplaudiments.

En qualsevol cas, un clar consens entre el veïnat organitzat al món associatiu és que el moviment veïnal sempre ha donat la talla. En aquest sentit, destaquen la gran feinada de moltes entitats front els atacs i incidents vinculats amb l'extrema dreta. El paper de la coordinadora d'entitats Nou Barris Acull per posar fre a l'onada extremista i violenta que va colpejar el veïnat del Carrer Japó va ser clau a l'hora de construir una cohesió veïnal incontestable front els atacs. La creació de coordinadores d'entitats a diferents nivells per compartir reflexions i agendes ha donat els seus fruits. Així, molts dels actors entrevistats poden presumir de comptar amb un teixit associatiu arrelat als barris que duu a terme dia a dia la imprescindible tasca de construir la cohesió social. D'aquesta manera, enforteixen la xarxa veïnal i contribueixen a incloure les comunitats migrades, a articular i transmetre un "orgull de barri" basat en la història de lluita i reivindicacions i organitzar experiències de convivència i coneixença positives.

⁶ Crespo, A. (16/03/2018). "Brot feixista al Carrer Japó". *La Directa*. <https://directa.cat/brot-feixista-al-carrer-japo/>

⁷ Carranco, R. (25/07/2018). "Una pelea en Nou Barris dispara las alarmas sobre la extrema derecha." *El País*. https://elpais.com/ccaa/2018/07/25/catalunya/1532546948_037306.html#

⁸ El terme de "Zona Nord" fa referència al conjunt de barris situats a l'extrem més nord de la ciutat de Barcelona. Des de l'àmbit municipal s'utilitza per definir els barris de Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona. Tanmateix, per raons d'estil, en aquest informe s'inclourà en aquesta definició també el barri de Trinitat Nova, ja que conjuntament amb els dos primers, són l'objecte d'estudi de la investigació.

⁹ Regué, J. (15/05/2019). "Abascal agita Torre Baró". *El Periódico de Catalunya*. <https://www.elperiodico.com/es/politica/20190515/vox-abascal-acto-campana-municipales-7456745>

PEDRO GARCÍA / 9BARRIS IMATGE

D'altra banda, des d'aquests espais de trobada, les diferents entitats han tingut l'espai per debatre, reflexionar i consensuar estratègies comunes per combatre l'extrema dreta, ja sigui plantejant vetos a mantenir relacions amb determinats partits -impedint així la normalització dels discursos extremistes-, promovent un front comú contra les expressions de l'extrema dreta al barri, treballant la prevenció i la reacció front els discursos d'incitació a l'odi o dedicant esforços a la pedagogia intraveïnal.

Les persones involucrades als moviments socials i a la vida cultural dels barris tenen molt clar que l'extrema dreta és un fenomen complex i que no es deu únicament a la competició electoral. Ben al contrari, la majoria d'actors entrevistats identifiquen les causes d'aquest sorgiment força més enllà de les dinàmiques de partits, situant al centre les diferents problemàtiques dels seus barris, que de manera més directa o indirecta, guarden una estreta relació amb la deriva de l'opinió pública cap a posicions més autoritàries.

Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova són barris diferents amb problemàtiques diverses: les polèmiques al voltant de l'autoconstrucció del primer, l'excessiva temporalitat dels veïns del segon o la manca d'equipaments públics del tercer. Però comparteixen moltes característiques comunes i es topen amb dificultats similars: barris dormitori, accés a l'habitatge, absència d'oportunitats laborals i d'oci, manca de serveis i recursos, barreres arquitectòniques, aïllament social i mala comunicació, entre d'altres que s'aniran desgranant a les properes pàgines. Aparentment, aquestes qüestions no semblen tenir res a veure amb l'extrema dreta, però com podrem observar a continuació, són elements que acaben configurant un escenari propens a absorbir els postulats més excloents.

3. Causes i context: com sorgeix l'extrema dreta?

Com veurem més endavant, una de les eines que utilitza l'extrema dreta és el populisme. Els elements discursius d'aquesta tendència, que pretén atreure l'interès de les classes populars, requereixen tanmateix de dues premisses necessàries per al seu èxit. En primer lloc, un context de crisi econòmica, i d'altra banda, una crisi política travessada per processos de deslegitimació de les elits polítiques ¹⁰.

Sens dubte, el context de l'Estat espanyol ha complert ambdós requisits. Per un costat, la butxaca de bona part de la població ha encadenat tres crisis econòmiques durant les dues darreres dècades (la crisi econòmica de 2008, la crisi provocada per la pandèmia de la Covid-19 i l'actual panorama d'inflació amb l'augment dràstic dels preus de consum). Això repercuteix en les classes treballadores de manera clarament considerable, exercint una tensió evident a les condicions de vida de la majoria de persones. Per l'altre, el descrèdit de la classe política, que viu allunyada de les realitats socials, i envers un sistema democràtic que no satisfà les necessitats més bàsiques de la població ni resol les seves preocupacions, ha generat una fragmentació del sistema tradicional de partits a l'Estat. Això, sumat al conflicte polític que l'independentisme català ha posat sobre la taula, ha originat una reacció polaritzada dels discursos, creant un caldo de cultiu adient per al sorgiment de les narratives extremistes. En definitiva, l'extrema dreta vehicula el malestar i la insatisfacció preexistents cap als postulats més radicals i excloents.

Abans d'entrar en les aportacions dels diferents actors dels moviments veïnals de Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova, és convenient però destacar un tercer factor que pren especial rellevància en el context espanyol. El viratge (o retorn) als postulats d'extrema dreta d'una part considerable de la societat espanyola posa de manifest l'**assignatura pendent de la memòria històrica**. La no superació d'un passat no tan llunyà i la manca de polítiques efectives de reparació i mecanismes d'obtenció de la veritat han convertit la història del franquisme i la Guerra Civil en un camp de batalla polític i cultural (Bernecker, 2020) ¹¹, provocant així una divisió de caire identitari que difumina, relativitza i situa en l'oblit els estralls causats pel feixisme durant el segle XX.

Així doncs, sense més dilacions, a continuació s'exposen els diferents elements que les persones implicades en associacions, col·lectius veïnals i la vida comunitària dels tres barris han assenyalat com a origen de la situació actual. Les causes que els actors socials identifiquen van més enllà dels motius directament vinculats als moviments i discursos de l'extrema dreta, i engloben d'aquesta manera, el conjunt de factors que dibuixen l'escenari d'avui dia i configuren una conjuntura propensa i atractiva per a la ultradreta. Tot seguit es descriuen els principals components ordenats en diferents blocs temàtics: la segregació,

¹⁰ Anton-Mellón, J. i Hernández-Carr, A. (2016). "El crecimiento electoral de la derecha radical populista en Europa: parámetros ideológicos y motivaciones sociales". *Política y Sociedad*. Vol. 53, Núm. 1. Pàg. 17-28

¹¹ Bernecker, W. L. (2020). "La memoria histórica en España: un pasado más actual que nunca". *Versants* 67:3, fascículo español. Pàg. 119- 141

la pobresa i la precarietat, la identitat, l'envelliment de la població, el deteriorament dels moviments veïnals, l'abandonament institucional i la manca de cohesió social. Malgrat haver classificat les diferents causes en aquestes categories -algunes d'elles molt àmplies-, la gran majoria estan interrelacionades entre sí, independentment de l'eix temàtic on s'hagin ubicat.

ATENEU POPULAR DE 9 BARRIS

Segregació

Els barris del nord de la ciutat de Barcelona van ser habitats dècades enllà en la seva gran majoria per persones novvingudes durant la segona meitat del segle XX, principalment d'origen andalús i d'altres indrets del sud de l'Estat espanyol. Les dinàmiques d'autoconstrucció d'algunes zones com Torre Baró i el baix preu de l'habitatge de la zona -en comparació amb altres barris de Barcelona- van propiciar que els estrats més precaris de la societat barcelonina, substancialment la classe obrera migrada, s'instal·lessin en aquesta zona de nova construcció. Bona part de les noves generacions d'aquestes famílies van decidir abandonar els barris en adquirir un cert ascens econòmic en l'ascensor social.

L'evolució de les dinàmiques econòmiques a nivell global i les noves onades migratòries que arribarien a partir de la dècada dels 2000, provinents del sud global, han generat una **substitució en la cadena de la precarietat**. La posició social que ostentaven anteriorment les persones migrants andaluses ara l'ocupen principalment les noves migracions extracomunitàries. Aquesta nova "classe social" ha pres el seu relleu en l'estatus, i ha adquirit unes condicions socioeconòmiques similars a les que els primers tenien aleshores, amb un element diferenciador que travessa de manera intrínseca la seva pròpia existència en la societat d'acollida: el racisme.

El racisme és un sistema estructural basat en l'opressió i la discriminació a partir de la categorització de grups ètnics diferenciats i la superioritat d'uns per sobre dels altres. Com és obvi, el racisme impregna tots els racons de les societats occidentals, però, tal i com destaquen els actors dels moviments veïnals, les institucions públiques juguen un rol clau en la perpetuació d'aquest sistema. La primera causa de la segregació de les comunitats migrades és el **racisme institucional**: persones en situació administrativa irregular, sense accés als serveis públics més bàsics o, en el més essencial, sense dret a vot. En definitiva, parlem d'un grup de persones relegades a un graó inferior pel que fa al reconeixement de drets, situació causada principalment per la Llei d'Estrangeria.

Partint d'aquesta situació desavantatjosa, les persones que s'instal·len a Barcelona es troben amb un segon obstacle. Tal i com denuncia el veïnat organitzat, **els mecanismes d'acompanyament i acollida són insuficients** i no responen a les necessitats de les comunitats migrades. Elements com la llengua, la cultura, el coneixement de la geografia, dels recursos o dels serveis públics podrien actuar com a components de fraternització i intercanvi entre el veïnat, sigui quin sigui el seu origen. Tanmateix, a causa de la manca de recursos i programes destinats a aquesta finalitat, acaben suposant barreres en l'accés a drets per a la població nouvinguda. En efecte, les diferències culturals, idiomàtiques o de comportament en l'ús de l'espai públic poden donar origen a conflictes puntuals. Però el conflicte és inherent a l'existència humana, i com reivindiquen des de les associacions dels tres barris, calen recursos per potenciar les experiències positives del conflicte i reproduir-les.

Com és evident, la precarietat i la situació d'emergència de bona part de les comunitats migrades generen una **priorització òbvia dins les llars: el primer és la supervivència**. Concretament: habitatge, aigua, llum, gas i menjar. Segons el veïnat organitzat, això es tradueix en una dedicació de pràcticament la totalitat del temps disponible a les jornades laborals que pagaran les factures i ompliran la nevera, sense oblidar tampoc les tasques reproductives. En conseqüència, no queda temps -ni probablement interès- per implicar-se en la vida social i comunitària dels barris. Això no vol dir que les persones migrants no participin, sinó més aviat que no tenen les eines per exercir la participació als mateixos espais que la resta de veïns i veïnes, o que ho fan seguint uns interessos diferents en funció de les seves preocupacions, com per exemple en col·lectius que persegueixen objectius vinculats a la regularització de la situació administrativa. A més, **l'exclusió de les persones migrades dels moviments veïnals, socials i culturals** es dona per les dues bandes, ja que des dels propis moviments moltes vegades no s'ha sabut incloure aquestes comunitats i no s'ha aconseguit trencar amb l'estigma ni el racisme que la societat els imposa.

Com a resultat, la suma de tots aquests elements acaba generant una ampliació de la bretxa que separa unes veïnes de les altres. El **desconeixement de l'entorn** es tradueix també en un **desconeixement dels moviments i la comunitat** més enllà de la porta de casa seva, fet que **impossibilita la seva implicació en el barri, així com la participació social i política**. Sense llocs de trobada comuns ni espais d'intercanvi on compartir experiències, el **coneixement mutu entre veïns i veïnes** brilla per la seva absència. No pot produir-se cap mena de diàleg intercultural sense les condicions necessàries per habitar-lo.

Un barri sense un veïnat cohesionat és un “barri sense ànima”, tal i com apunten els seus veïns i veïnes. Sense capacitat d'organitzar-se, ni de defensar-se, ni de reivindicar els seus propis drets. Un barri segregat és terra fèrtil on l'extrema dreta s'hi assenta còmodament.

Els llaços de solidaritat comunitària són febles i la desconfiança envers l'alteritat és una sortida fàcil. Molt fàcil si, a més, les migracions són l'excusa preferida dels discursos extremistes. La **manca de confiança interpersonal** és un adob excel·lent que permet deixar créixer ràpid els discursos racistes i discriminatoris. I per aquest motiu el paper del teixit associatiu és clau. Tal com indiquen des de la Taula Oberta de Trinitat Nova, és el moviment veïnal qui haurà de fer-se càrrec de l'acollida dels nous veïns i veïnes si les institucions no fan la seva feina.

“ El barri està aprenent a ser un actor, perquè només fent barri podem confrontar de manera real i efectiva l'extrema dreta. ”

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE CIUTAT MERIDIANA

Segons Rodon (2022:66) ¹² la segregació és un element diferencial, especialment si es combina amb un malestar amb les institucions a causa d'una situació socioeconòmica deficient. Així, “zones en què la confiança interpersonal o la solidaritat interpersonal és baixa; espais on determinades condicions socioeconòmiques fan que part de la ciutadania desconfiï dels poders públics i dels seus representants i, per contra, confiï més en alguns discursos disruptius que, en darrera instància, poden acabar desembocant en el vot a l'extrema dreta”. A continuació s'aborda l'altra peça de l'equació.

Pobresa i precarietat

“Tirar una pedra en un convent no és el mateix que llançar-la enmig de Ciutat Meridiana” comentava una de les persones encarregades del projecte Cruïlla Al Punt, un restaurant-escola de cuina dedicat a brindar noves oportunitats d'inserció laboral. “En un convent, recolliran la pedra i tot quedarà com una anècdota. En canvi, en un entorn castigat per la inseguretat econòmica i carregat d'estigma, el més probable és que aquesta pedra comporti una reacció virulenta”. La misèria és el principal combustible per a l'extrema dreta.

La pobresa i la precarietat són una llosa que arrosseguen els barris de muntanya de la Zona Nord de la ciutat, pràcticament des de l'inici de la seva existència. En efecte, la taxa d'atur d'aquests tres barris supera la mitjana del conjunt de Barcelona, que és del 5,9% a desembre de 2023. No és casualitat que Ciutat Meridiana i Trinitat Nova siguin els dos **barris de la ciutat amb la taxa d'atur més elevada**, un 11,5% i un 11,1% respectivament ¹³. Si observem les dades pel que fa a la renda per càpita observem que, de nou, els tres barris se situen per sota la mitjana. I **Ciutat Meridiana encapçala el llistat com un dels barris més pobres de la ciutat** ¹⁴.

Les dades són només l'explicació numèrica que ajuda a descriure una realitat material determinada. Però les conseqüències en la vida de les persones que hi viuen van més enllà de les xifres del compte corrent. No arribar a final de mes comporta un cúmul de problemes sense fi: perdre l'habitatge i afrontar una situació de carrer, talls a l'aigua corrent, pobresa energètica, no poder comprar aliments... Però els qui tenen feina tampoc ho tenen tot resolt, ja que, com assenyalava ja fa uns anys l'acadèmic Guy Standing, **el precariat** -una ja no tant nova classe social caracteritzada per la inestabilitat i la inseguretat laboral amb sous molt limitats- involucra a gairebé la meitat de la població a Espanya. ¹⁵

¹² Rodon, T. (2022). “Quan el teu veí és diferent. La relació entre la segregació i el capital social”. *Fundació Catalunya Europa: Llegat Pasqual Maragall*. Pàg. 66-67.

¹³ Aliaguilla, C. (03/01/2024). “Atur a Barcelona: Taxa 2023 i evolució a la ciutat i per barris | GRÀFICS”. *Betevé*. <https://beteve.cat/economia/atur-barcelona-taxa-evolucio-grafics/>

¹⁴ Redacció. (01/01/2023). “MAPA | Consulta la renda de los barrios de Barcelona, calle a calle”. *El Periódico de Catalunya*. <https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20231101/mapa-consulta-renta-barrios-barcelona-ricos-pobres-ine-94086720>

¹⁵ Casassas, D. i Parra, I. (17/01/2016). “Guy Standing: ‘El precariat’ és la nova classe del capitalisme global. A Espanya és un 40% de la població”. *El Crític*. <https://www.elcritic.cat/opinio/guy-standing-el-precariat-es-la-nova-classe-del-capitalisme-global-a-espanya-es-un-40-de-la-poblacio-14432>

A això cal sumar-li les conseqüències de l'**actual situació d'inflació**: per un costat, el preu del consum dels aliments més bàsics s'ha incrementat gairebé un 10% ¹⁶ i per l'altre, l'**emergència habitacional provocada per l'augment desmesurat del preu del lloguer**, que a Barcelona va arribar a màxims històrics el passat mes d'octubre, situant el preu mitjà del mercat del lloguer per sobre dels 1.100€ ¹⁷.

El fet de no comptar amb les necessitats més bàsiques cobertes comporta, de la mateixa manera que amb la població migrada, una **desconnexió del món associatiu**. Avui dia, disposar de temps per dedicar a la construcció de la comunitat ha esdevingut un privilegi que ben pocs es troben amb la capacitat de prioritzar.

D'altra banda, la tensió que exerceix la precarietat sobre la vida de les persones és la palanca ideal que pretén activar l'extrema dreta. Així doncs, **aquesta tensió es transforma en un estat d'alerta constant** que els discursos extremistes han sabut aprofitar a la perfecció per assenyalar un culpable fàcil: "si no hi ha oportunitats laborals, és culpa de les migracions". Els discursos racistes i xenòfobs tenen més facilitats per instal·lar-se a les llars que conviuen amb aquest estat d'alerta. L'enorme problemàtica de l'habitatge -tenint en compte que Ciutat Meridiana és un dels barris amb més desnonaments, que fins i tot ha estat batejada irònicament amb el nom de "Villadesahucio" ¹⁸- és presentada per l'extrema dreta com un camp de batalla entre veïns. En conseqüència, si una família migrant accedeix a un pis de protecció oficial, pretendran estendre la idea que aquella família ha "robat" el pis a una família "d'aquí".

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE CIUTAT MERIDIANA

¹⁶ Olivares, V. i Sánchez, R. (12/09/2023). "La inflación, producto a producto: el aceite y la gasolina empujan al alza los precios en el inicio de curso". *El Diario.es*. https://www.eldiario.es/economia/sube-super-han-encarecido-precios-producto-ultimo-ano-alimentos-luz-transporte-septiembre_1_8901588.html

¹⁷ Rodríguez, P. (09/10/2023). "El precio del alquiler en Barcelona continúa en cifras récord y alcanza los 1.123 euros". *El Diario.es*. https://www.eldiario.es/catalunya/precio-alquiler-barcelona-continua-cifras-record-alcanza-1-123-euros_1_10581723.html#:~:text=Con%20los%20datos%20del%20segundo,mismo%20per%C3%ADodo%20del%20a%C3%B1o%20anterior

¹⁸ MapHab. Mapatge de la lluita per l'habitatge. "Casos Desnonaments Barcelona 2016-2022". CMMM - Critical Mapping in Municipalist Movements (Observatori DESC). <https://cmmm-maps.eu/barcelona/map> (Data de consulta: 26/01/2024).

És en aquest escenari i en la **manca d'expectatives de millora** on s'obre una escletxa que els extremismes autoritaris saben explotar. Una esquerra que encara es fa més gran quan, a ulls del veïnat, després de dues legislatures d'un govern que prometia resoldre la problemàtica de l'habitatge, no han observat cap mena de millora. La desconfiança envers la classe política és tan alta que el vot disruptiu a Vox, fruit de l'enuig i la irritació, es veu per a alguns com una opció viable.

Identitat

L'autor Amin Maalouf ha dedicat moltes pàgines a descriure tots els elements que constitueixen la identitat. Ens relata que les identitats estan formades per diferents capes superposades i vinculades amb els diversos ingredients que conformen la pròpia existència: experiències personals, herències familiars, sentiments, ideologia, adscripció a una causa, pertinença a una col·lectivitat, religió, nacionalitat i un llarg etcètera. També avisa que aquestes identitats no són rígides i que muten amb el pas del temps. I que es poden construir (i desconstruir) per assimilació a una comunitat o bé per oposició a una alteritat¹⁹. Amb tota la complexitat i la subjectivitat que representa, **el concepte de la identitat ha estat històricament utilitzat i instrumentalitzat en l'àmbit de la política**²⁰. I els discursos d'extrema dreta no en són una excepció.

En el cas de Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova, la identitat ve travessada per **l'estigma**, ja sigui l'extern, o fins i tot el que emana del mateix veïnat. Parafraçant a membres de l'equip del PES Cruïlla -que treballen amb infants i adolescents-, "és un tema de mirada, com s'ha vist a Ciutat Meridiana, la manca de sentiment d'identitat de barri o de classe influeix negativament en la vida del barri".

La subjectivitat col·lectiva dels habitants de la Zona Nord s'ha construït històricament al voltant de la **lluita obrera i una identitat nacional poc clara o mixta**, tal i com ens expliquen els seus veïns. L'ascendència andalusa de bona part de la població es va sumar a un sentiment d'agraïment envers la terra d'acollida i una voluntat de transmetre a les següents generacions les dues herències. Tanmateix, la pertinença a una classe social en contraposició a una burgesia catalana excloent i el fet de no parlar la llengua -principal senya d'identitat del catalanisme- van representar dos grans impediments per una part important de la comunitat que van desencadenar l'articulació d'unes identitats intermitges o *xarnegues*²¹, que encara avui dia són reivindicades (i instrumentalitzades) per alguns sectors.

El **procés independentista** que ha sacsejat les esferes socials i polítiques la darrera dècada no ha confrontat aquestes identitats mixtes. Ben al contrari, el moviment sobiranista ha engegat iniciatives per apropar-se als sectors de la societat que se sentien menys identificats

¹⁹ Maalouf, A. (1998). "La meva identitat, les meves pertinences". Les identitats que maten. Ed. *La Campana* (1999). Pàg. 17-51

²⁰ Martel, A. (2023). "Instrumentalisation du concept d'identité nationale et politiques migratoires en Europe. Une analyse comparée entre l'exil syrien (2015) et l'exil ukrainien (2022) en Allemagne, en France et au Danemark". *Université Laval*.

²¹ Aramburu, M. (2016). "¿Vindicando al charnego? El discurso autobiográfico de Javier Pérez Andújar y Jorge Javier Vázquez". *Disparidades. Revista de Antropología*, 71(1), Pàg. 129-149.

amb el catalanisme polític. No obstant això, resulta esperable que aquelles comunitats no catalanoparlants que argumenten no haver-se sentit inclosos històricament en el catalanisme, no adoptin de manera majoritària ni homogènia els preceptes de l'independentisme. En qualsevol cas, una conseqüència evident del debat públic que s'ha articulat al voltant de la independència de Catalunya (i sobre el com s'ha articulat) ha estat la **polarització**. En efecte, les posicions grises o intermèdies que no se situaven clarament ni en un extrem ni en l'altre de la balança han estat assenyalades per uns i altres en el conjunt de la societat catalana. I aquí arribem a dos elements clau vinculats a la identitat que l'extrema dreta ha sabut canalitzar cap als seus interessos. Per un costat, la denegació del dret a l'autodeterminació per part de les institucions públiques de l'Estat espanyol ha conduït un debat social sobre la temàtica que, lluny d'oferir un intercanvi d'idees, pros i contres de les diferents posicions, només ha encès la crispació i els conflictes identitaris. Així, la defensa de la postura del "no" ha estat capitanejada per partits de dretes com el Partit Popular o Ciutadans i d'extrema dreta, com Vox. En conseqüència, **la disputa entre les diferents faccions del "no" ha tensat l'opinió pública d'aquells que no combregaven amb l'independentisme cap a la dreta**. Per l'altre costat, **el paper dels mitjans de comunicació al voltant de la qüestió de la independència de Catalunya ha contribuït de nou a la polarització i a la desinformació**. Dos components que són de gran ajuda per a l'expansió dels discursos d'extrema dreta.

Més enllà de la qüestió nacional, els mitjans de comunicació també han operat en la construcció d'un estigma sobre barris com Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova. Com denunciïn els actors de la vida social del barri, la premsa i la televisió han contribuït a generar una **imatge negativa i estigmatitzada dels barris**. S'ha projectat un imaginari d'inseguretat, insalubritat i delinqüència que no té absolutament res a veure amb la quotidianitat dels barris. "Ciutat Meridiana és un barri segur" asseguren des de l'Associació 50x20 i ironitzen amb que "el perill més gran que hi ha són els senglars". Les entitats denunciïn que els mitjans de comunicació només parlen dels barris del nord quan succeeixen **males notícies**, vinculades amb els desnonaments, les drogues o la delinqüència. Però en canvi, quan tenen lloc fets noticiables positius, com pot ser la inauguració d'una biblioteca o el grapat d'activitats veïnals que s'hi organitzen, ningú vol retransmetre-ho. Aquest comportament dels mitjans erigeix una aparença dels barris irreal que promou els prejudicis envers els seus habitants i que, molt sovint, el propi veïnat acaba integrant dins seu, concebut **l'autoestigma com a part de la pròpia identitat**.

Aquesta representació pejorativa dels barris de la Zona Nord es veu a més reforçada per la **geografia del barri i la manca de connexió i comunicació** amb la resta de la ciutat de Barcelona. Dissenyats amb un urbanisme de polígon ²², entre la frontera natural de la muntanya, la manca de recursos i inversions i el transport públic deficitari, especialment Ciutat Meridiana i Torre Baró són barris aïllats de Barcelona. No és d'estranyar doncs que el sentiment de pertinença a la capital estigui força deteriorat. El veïnat no se sent inclòs a Barcelona. Tant és així que membres de les entitats veïnals ho expliquen amb un exemple a

²² Rodríguez Carrera, M. (14/03/2021). "Ciutat Meridiana, donde Barcelona pierde su nombre". *Diari Ara*. https://es.ara.cat/sociedad/ciutat-meridiana-barcelona-pierde-nombre_130_3900125.html

tall d'anècdota. Des de feia anys que el moviment veïnal reclamava que l'estació de rodalies de Renfe de Torre del Baró explicités el nom de Barcelona, de la mateixa manera que es fa amb la resta d'estacions de la ciutat ("Barcelona - Passeig de Gràcia", "Barcelona - Sants", "Barcelona - El Clot Aragó"...). No va ser fins fa un parell d'anys que es va acceptar, a la cartelleria de rodalies, que Torre Baró i Vallbona també formaven part de Barcelona.

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE TORRE BARÓ

L'estigma del barri i la identitat en conflicte són arguments recurrents als discursos de l'extrema dreta a Catalunya. I com a prova, dos exemples textuais d'Ignacio Garriga (Vox) en un míting l'any 2019 a la Biblioteca Zona Nord, amb la presència del líder del partit Santiago Abascal inclosa. Primer exemple: "Las mafias de la droga, la okupación, los manteros, esos jóvenes institucionalizados de la izquierda radical y los menas quieren arrebatat Barcelona a los ciudadanos". I en segon lloc: "Ada Colau odia esta ciudad, pero nosotros traeremos nuestro amor por los valores de nuestros abuelos que llegaron aquí de todas las partes de España" ²³.

Envel·liment de la població

Tal com apunten des de l'Associació de Veïns Tots Som la Trinitat Nova, el seu barri "és un barri jove, ja que té aproximadament 60 o 65 anys, concretament la mateixa edat que la majoria dels seus veïns". En efecte, l'envel·liment de la població és una característica dels barris perifèrics del nord de Barcelona. En termes generals, es considera que la gent gran presenta un comportament polític que es materialitza electoralment en un vot més conservador ²⁴. Tanmateix, això no vol dir que les persones grans siguin més propenses a votar l'extrema dreta, sinó que la variable de l'edat, combinada amb altres elements del context d'aquests barris, articulen un ambient favorable a l'absorció dels discursos extremistes. A continuació se n'esmenten alguns exemples.

²³ Baldrich, P. (16/05/2019). "La ultraderecha Vox(ea) en Barcelona entre gritos y banderas". *Metrópoli Abierta (El Español)*. https://metropoli-abierta.elespanol.com/informacion-municipal/20190516/la-ultraderecha-voxea-en-barcelona-entre-gritos-banderas/398960208_0.html

²⁴ Aybar, C., Pavía, J.M. i Roig, R. (2019). "¿El envejecimiento de la población afecta a la democracia?". *Revista Actuarios*, Nº 44. Pàg. 32-36.

Com s'ha comentat anteriorment, la població que es va instal·lar a barris com Torre Baró, Ciutat Meridiana o Trinitat Nova durant els anys 60 eren majoritàriament persones migrades d'origen andalús i d'altres punts de l'Estat espanyol. Molts dels fills d'aquelles primeres generacions van marxar cap a altres barris de Barcelona o cap a altres municipis del Vallès quan la seva capacitat econòmica els hi ho va permetre. Així ho expliquen en primera persona els mateixos protagonistes: "Els fills dels migrants andalusos vam marxar. En el cas de Ciutat Meridiana parlem de gairebé un 90%! I aquest espai l'ha ocupat la immigració de fora". Aquest fet, que en barris com Torre Baró es comença a revertir a causa del retorn de part d'aquestes persones, a causa d'herències o per altres motius, ha eixamplat encara més una bretxa generacional preexistent. El veïnat nouvingut tendeix a ser més jove i la distància entre la mitjana d'edat i les persones més grans s'ha amplificat. En conseqüència, **la transmissió de coneixements i de tradició de barri** (incloent la tradició de lluita), segons algunes persones del moviment associatiu, s'ha trencat. La cohesió social del barri és més difícil quan es perden els vincles entre el veïnat. Aquesta segregació entre veïns i veïnes deixa forats relacionals que l'extrema dreta pretén aprofitar.

D'altra banda, i reiterant elements que s'han esmentat anteriorment, les condicions econòmiques de les persones grans han anat en detriment els darrers anys. De fet, gairebé el 15% de les persones grans a l'Estat espanyol perceben una pensió inferior als 700€ al mes, una xifra per sota el llindar de la pobresa ²⁵. **La precarització de la gent gran a través d'un sistema fràgil de pensions**, que afecta especialment a les dones i a les persones que han treballat a la llar o sense cotitzar durant anys, s'aguditzava encara més en un entorn on no hi ha gairebé comerços, on l'espai públic no està adaptat a la mobilitat reduïda i on la meitat de carrers fan pujada.

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE TORRE BARÓ

²⁵ Soler, S. (30/04/2023). "Vivir sin luz o recurriendo a bancos de alimentos a los 70 años: cuando la pensión no supera el umbral de la pobreza". RTVE. <https://www.rtve.es/noticias/20230430/mayores-pensionistas-pobreza/2442292.shtml>

Una de les facetes més dures de la vellesa sol ser **la soledat**. És ben sabut que l'aïllament social és un problema generalitzat a les darreres etapes del cicle vital. En un context on hi ha una escletxa en la piràmide de població, aquesta soledat es fa més palesa. En aquest sentit, l'Ajuntament de Barcelona ha dut a terme polítiques exitoses d'enfortiment comunitari dedicades a posar remei a aquesta problemàtica, com va ser el projecte Radars.²⁶ Com indiquen des de la institució, la soledat pot tenir efectes devastadors en la salut, el benestar i la qualitat de vida de les persones grans, una etapa on els processos de pèrdues solen ser habituals. A tot això, les **bretxes digitals** poden actuar com un agreujant, incrementant més la percepció de soledat i la d'**incomprensió de l'entorn**.

Així doncs, la manca d'acompanyament a les persones grans i la falta de relacions intergeneracionals dificulta encara més la **comprensió de les transformacions socials** que succeeixen cada dia a un ritme més alt. En una edat on la **resistència als canvis** és ja més elevada, moltes persones no són capaces d'assumir completament els canvis en el sistema de valors i de comportaments cap a on ha evolucionat la societat. Així, qüestions com el gènere, les migracions o altres tendències dels moviments socials poden generar confusió i desconcert sense un acompanyament pedagògic. Aquesta perplexitat es transforma en una nova finestra d'oportunitat de la que, evidentment, l'extrema dreta en treu profit per introduir en aquest sector de la població els discursos extremistes i reaccionaris envers el feminisme i la diversitat ètnica i cultural.

L'esmentada bretxa digital també allunya cada dia més les persones grans dels serveis més bàsics de la quotidianitat urbana. Dur a terme tràmits administratius, comprar un títol de transport públic o demanar un ajut social es converteixen en una cursa d'obstacles que té lloc en un entorn que desconeixen en la seva totalitat. L'**accés a la informació** va minvant progressivament en un context on cada dia prenen més rellevància les **fake news i la desinformació**.

En relació amb això, caldria destacar de nou el paper dels mitjans de comunicació. Els hàbits de les franges d'edat més altes de la població inclouen un **alt consum televisiu**, que com ja s'ha introduït anteriorment, des de bona part dels mitjans audiovisuals s'ha contribuït moltíssim a la polarització i la radicalització, normalitzant i fent d'altaveu dels discursos de l'extrema dreta, tergiversant i exagerant les notícies des del sensacionalisme, amagant parts de les realitats i promovent l'estigmatització de determinats barris i col·lectius de persones.

Per últim, i més enllà de la vulnerabilitat front els discursos d'extrema dreta que pateixen les persones grans, l'envelliment de la població ha provocat també una **manca de relleu generacional al teixit associatiu i els moviments veïnals**, originant un estancament i un ressentiment que han propiciat un deteriorament en el funcionament i l'efectivitat de les pròpies entitats.

²⁶ Ajuntament de Barcelona: Serveis Socials. "Projecte d'acció comunitària Radars". <https://ajuntament.barcelona.cat/serveissocials/ca/canal/projete-daccio-comunitaria-radars> (Consultat el 26/01/2024).

TAULA OBERTA DE TRINITAT NOVA

Deteriorament del moviment veïnal

L'absència de relleu generacional a les entitats implicades en la vida social i cultural dels barris s'ha sumat a una sèrie de condicionants que dificulten la tasca dels moviments veïnals. Com es reflecteix a la introducció del present informe, tot el Districte de Nou Barris s'ha caracteritzat històricament per estar conformat per barris lluitadors, on cada infraestructura pública, cada millora en la vida del veïnat i cada projecte en benefici dels seus habitants s'ha guanyat amb l'esforç i la suor de desenes d'activistes socials. En un context de desmobilització generalitzat, provocat per la imposició d'un **individualisme** exacerbant provinent del règim econòmic neoliberal i aguditzat amb les conseqüències de la pandèmia, la **manca de persones que decideixen implicar-se al dia a dia dels col·lectius i plataformes veïnals** situa aquests moviments en un estadi de retrocés.

Menys gent implicada a les entitats es tradueix de manera òbvia en una **pèrdua progressiva de la capacitat de mobilització i de transformació**.

“ No hi ha prou mans disponibles per a tota la feina que caldria fer, i les que hi són estan desgastades de tant lluitar en solitud. ”

En conseqüència, l'efecte que es desprèn d'aquest fenomen és l'evident **manca de victòries** del teixit associatiu. No poder celebrar res és una llosa que pesa i dificulta els ànims de l'associacionisme en el dia a dia. Alhora, el desgast dels i les activistes dels barris va erosionant la seva **resistència a la frustració**, que mica en mica es va afeblint. I això es transforma en un cercle viciós. Les entitats necessiten més mans per poder acomplir la seva missió, però sense victòries ni resistència la seva lluita perd visibilitat i fins i tot sentit, fet que fa més difícil que persones noves decideixin implicar-s'hi. Per acabar-ho d'adobar, i com es detalla en el següent punt, el moviment veïnal sovint es veu ofegat assumint el rol assistencialista de la institució a causa de la saturació dels serveis socials, impeding així la seva funció cohesionadora.

Paral·lelament, caldria també destacar els efectes nocius de l'**estratègia del clientelisme** que determinades institucions i partits polítics han aplicat envers les associacions de veïns. En efecte, la política de la negociació basada en l'intercanvi de béns a canvi de suport polític és una tendència detectada per nombroses entitats i associacions en el moment d'exercir el seu dret a la participació política ²⁷. El clientelisme minva la capacitat real d'incidència dels moviments socials i els fa esclaus de les dinàmiques electoralistes, perdent així bona part del seu potencial transformador, i fins i tot restant la seva credibilitat a ulls aliens que ho perceben com una domesticació.

“ En última instància, la capacitat d'incidència del moviment veïnal topa amb unes institucions que són vistes cada vegada més llunyanes i es denuncia certa inacció i abandonament per part de l'administració. ”

Si bé és cert que en les darreres legislatures, des de l'Ajuntament de Barcelona s'han desenvolupat diversos projectes encarats a enfortir la comunitat, com són els plans comunitaris o els plans de barris, la seva efectivitat es posa en dubte des d'alguns sectors de l'associacionisme per estar mancats d'una visió continuada més enllà de la durada de la iniciativa. El representant de l'Associació de Veïns de Ciutat Meridiana, entitat que encara avui dia exhibeix una mostra de la seva força interveïnal fent front als desnonaments, lamentava que “els projectes comunitaris mal plantejats i la visió curterminista de la institució han substituït la comunitat veïnal per tècnics municipals”.

²⁷ Observatori Internacional de la Democràcia Participativa - ODP (2014). “Grup de treball: El paper de les associacions a la participació ciutadana”. Relatoria del XX Fòrum Primavera i Resum de les Aportacions del Grup de Treball. ODP. <https://xarxanet.org/file/56094/download?token=dpR7E1FL>

TAULA OBERTA DE TRINITAT NOVA

Abandonament institucional

El descrèdit de les institucions i la classe política no és un fenomen nou ni exclusiu dels barris de la Zona Nord. La **desconfiança envers les institucions i el sistema de partits** és una tendència global en augment des de fa anys. En efecte, segons l'Eurobaròmetre de 2023 el 90% de la ciutadania espanyola desconfia dels partits polítics i fins a un 78% també ho fa del Congrés dels Diputats ²⁸. En el cas de la ciutat de Barcelona, segons el Baròmetre del propi Ajuntament de la ciutat, la valoració de la gestió municipal també és negativa, tot i que en menor mesura. Menys de la meitat de la població, al voltant d'un 43,75%, valora positivament la tasca de la institució durant el 2023, mentre que un 55,35% dels habitants de Barcelona consideren que la ciutat ha empitjorat en l'últim any ²⁹.

Des del punt de vista dels actors veïnals de Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova, aquesta dinàmica es deu a un **distanciament de la classe política**, provocada, en primer lloc, per la implementació d'unes **polítiques allunyades de les necessitats veïnals** (o per la seva absència), i en segon terme per una tendència dels partits polítics que els ha portat al **desarrelament dels barris** i la seva gent.

²⁸ Rodríguez, J.A. (23/03/2023). "El 90% de los españoles recela de los partidos y el 78% "desconfía" del Congreso, según el Eurobarómetro". El País. <https://elpais.com/espana/2023-03-23/el-90-de-los-espanoles-no-se-fia-de-los-partidos-y-el-78-desconfia-de-congreso-segun-el-euro-barometro.html>

²⁹ Ajuntament de Barcelona (2023). Baròmetre de Barcelona: Evolució 2019 - 2023. Segona onada: desembre de 2023. https://ajuntament.barcelona.cat/eixample/es/noticia/publicados-los-resultados-del-segundo-barometro-de-barcelona-del-2023_1353296

“ *Abans els partits exercien la militància des dels barris i els territoris. Ara ja no. Els barris som orfes, políticament parlant* ”

asseguren des de la Taula Oberta de Trinitat Nova. Des de l'Associació de Veïns de Torre Baró també afirmen que, en termes generals, els dirigents polítics tenen un **“desconeixement absolut dels barris”** en qüestió i que pretenen que sigui el tarannà dels barris qui s'adapti a les polítiques que volen implementar, enlloc d'aplicar polítiques ajustades que encaixin amb la realitat i la configuració dels barris. A més, també mostren certa decepció davant les promeses electorals que, suposadament, havien de resoldre moltes de les seves necessitats i que finalment no han existit. De fet, alguns asseguren que l'Ajuntament de Barcelona és una maquinària tan gran i burocratitzada, que té vida i agendes pròpies des del tecnicisme, independent dels resultats electorals i del color del govern.

La reticència i l'escepticisme envers l'activitat institucional als barris del nord de la ciutat també rau, segons l'opinió de diversos activistes veïnals, en el **paper de la policia i la violència institucional**. El veïnat denuncia les actuacions policials, que es donen especialment en les ordres de desnonament. Les consideren desproporcionades i exagerades, tant pel que fa al nombre d'agents de Mossos d'Esquadra que s'hi desplacen -en alguns casos, fins i tot centenars-, com en l'ús de la força que hi exerceixen. En canvi, manifesten el seu malestar quan, en els casos en què el veïnat truca a la policia davant d'una emergència o conflicte al carrer, la resposta policial és la inacció o la passivitat: “Envien centenars d'antidisturbis als desnonaments, però quan jo truco a la policia perquè se'ls necessita no vénen mai”, asseguren algunes joves organitzades al voltant del projecte del Casal de Joves de Zona Nord. En aquest sentit, els veïns de Trinitat Nova lamenten que molt sovint la resposta institucional a les seves demandes és una promesa de l'increment policial: “Però vostès ens entenen?”, es pregunten amb incredulitat en aquestes situacions. Enlloc de resoldre la problemàtica de l'habitatge amb polítiques de prevenció, lloguers socials, pisos de protecció oficial i una regulació efectiva dels lloguers, envien la policia a desnonar famílies.

Anteriorment s'esmentava que una problemàtica característica d'aquests barris és que són concebuts com a barris dormitori i que, en conseqüència, no hi ha vida als carrers. Així, observem una **manca de serveis** evident: l'absència de botigues i locals comercials, serveis de restauració, i qualsevol tipus de negocis provoca que el veïnat es vegi forçat a desplaçar-se cap a altres barris del Districte per a resoldre les seves necessitats, i alhora, això també repercuteix negativament en la falta d'oportunitats laborals dins els barris. Des de les entitats es queixen que des de l'Ajuntament de Barcelona no s'estan fent prou esforços per revertir aquesta situació. Així mateix, els actors dels moviments veïnals també amplien aquest greuge en l'àmbit cultural i social, i és que denuncien que **no hi ha oferta cultural ni d'oci** a cap d'aquests barris i els seus habitants han de marxar a altres indrets a buscar-ne, fet que amplifica i aprofundeix la dinàmica de barri dormitori. Les entitats reivindiquen que les institucions haurien de vetllar perquè l'oci i la cultura

fossin accessibles per al conjunt de veïns i veïnes dels seus barris. Des de la Coordinadora Cultural de Nou Barris també esmentaven que algunes de les poques propostes culturals i d'oci que ha impulsat l'Ajuntament de manera directa, no només re-centralitzaven l'activitat cultural en altres punts del Districte sinó que, en algunes ocasions, coincidien i feien ombra a activitats organitzades des de la societat civil dotades de molt menys pressupost.

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE CIUTAT MERIDIANA

Des de nombroses entitats entrevistades en aquest estudi identifiquen una **mancança en les polítiques comunitàries pel que fa a la continuïtat**. Els actors veïnals reconeixen i valoren positivament diverses iniciatives de la institució que s'han aplicat als seus barris, però argumenten que moltes d'elles no tenen prevista la sostenibilitat, és a dir la continuïtat un cop finalitzat el termini del projecte. En altres paraules, "si les polítiques resolen un problema de manera temporal sense enfocar l'enfortiment del teixit associatiu i comunitari, un cop acabi la seva implementació, tornarem a la situació inicial". En aquest sentit, consideren que els plans de barri i els plans comunitaris parteixen d'un bon plantejament, però que haurien d'invertir més esforços en l'apoderament dels moviments veïnals perquè siguin ells els qui puguin liderar les transformacions socials del barri més enllà de l'agenda institucional.

Bona part dels actors veïnals entrevistats remarquen també certa deixadesa per part del govern municipal en la **gestió i la cura de l'espai públic**. Assenyalen que els carrers i el mobiliari urbà no estan prou cuidats i denuncien un **dèficit endèmic en la inversió en infraestructures municipals**. Si bé és cert que aprecien la construcció de nous equipaments

públics els darrers anys als barris, consideren que la bretxa amb la resta de barris de la ciutat segueix sent molt gran i queda molta feina per fer.

D'altra banda, tenint en compte la precarització global del conjunt de la societat que s'ha descrit anteriorment, resulta evident que una de les conseqüències en sigui la **saturació dels serveis socials**. De fet, les dades així ho demostren situant entre 2019 i 2022 un increment d'un 23% en el nombre d'usuaris dels serveis socials només a la ciutat de Barcelona ³⁰.

Amb la institució sobrepassada, els serveis socials col·lapsats i el deteriorament de la confiança del veïnat s'hi han de sumar determinades actituds part dels equips tècnics i els responsables polítics de l'Ajuntament de Barcelona que les persones implicades en la vida associativa critiquen. En primer lloc, lamenten una **infantilització del moviment veïnal**, que es materialitza especialment en falses promeses que mai no es compleixen i en una manca de transparència en la presa i els processos de decisió. A tall d'exemple, el jovent organitzat al voltant de la demanda del Casal de Joves de Zona Nord fa anys que articula la demanda de la construcció d'un equipament destinat a tal ús. Fa almenys sis anys que esperen i les respostes amb què es topen varien en funció del dia: "primer no hi ha diners, després resulta que no hi ha solars públics on construir-lo, després el problema és el model de gestió... Al final el que no hi ha és una voluntat política". En segon lloc, apunten un **excés de burocràcia** que dificulta la feina a les organitzacions socials i culturals dels barris. Pràcticament totes les entitats han experimentat múltiples traves administratives en el moment d'exercir el seu dret de participar políticament i social i denuncien la cursa d'obstacles amb què es troben cada vegada que presenten un projecte a l'Ajuntament o intenten reclamar les seves reivindicacions. En tercer i últim lloc, els actors socials també assenyalen certes **dinàmiques paternalistes** per part de les institucions, que acaben culminant en la privatització i externalització de la gestió dels projectes i espais veïnals i comunitaris que els propis moviments veïnals havien estat impulsant. Imposar una gestió privada als equipaments que s'havien concebut per a una gestió cívica ³¹.

Front aquesta degradació de la confiança envers les institucions s'obren pas els discursos populistes de l'extrema dreta, articulats en contra d'unes "elits polítiques" o establishment, que suposadament haurien "traït" el seu poble, moguts exclusivament per interessos personals. Es tracta d'una estratègia comuna entre els diferents grups d'extrema dreta en el conjunt d'Europa ³², que aprofundirem més endavant.

Manca de cohesió social

Molts dels elements comentats anteriorment acaben desembocant en un aïllament que afecta de manera particular als tres barris estudiats. En efecte, aspectes com la manca de

³⁰ Pons Valls, E. (16/04/2023). "L'emergència social marca el mandat municipal de la pandèmia: 'No podem atendre tothom'". *Públic*. <https://www.publico.es/public/l-emergencia-social-marca-mandat-municipal-pandemia-no-podem-atendre-tothom.html>

³¹ La gestió cívica dels equipaments públics fa referència un model de participació social i comunitària en què són entitats veïnals i sense ànim de lucre qui gestiona els equipaments, en pren les decisions i s'encarrega de la governança de l'espai, tot i ser de titularitat pública i comptar amb un pressupost municipal.

³² Moreno-Moreno, S. i Rojo-Martínez, J.M. (2021). "La construcción del enemigo en los discursos de la derecha radical europea: un análisis comparativo". *Encrucijadas. Revista Crítica de Ciencias Sociales*, 21(2). Pàg. 7-8.

serveis, la mala comunicació amb la resta de la ciutat, els salts en la piràmide generacional i el debilitament del moviment associatiu són factors que acaben deixant pas a aquesta dispersió. Tanmateix, i com veurem a continuació, hi ha dues qüestions més que hi contribueixen, com són la geografia i els dèficits en l'urbanisme i l'espai públic, així com la consolidació d'una moral individualista provinent del sistema econòmic que implica una regressió en l'organització i dinamització comunitària. Tot seguit s'expliquen de manera més detallada ambdós conceptes i les implicacions que tenen als tres barris.

De manera recent, l'extrema dreta s'ha fet seves les proclames individualistes fruit del sistema econòmic neoliberal. **L'individualisme**, entès com a corrent o tendència política i moral que tendeix a exaltar i prioritzar els drets individuals i l'autonomia i independència de les persones per sobre de la col·lectivitat, s'ha instal·lat de manera còmoda a la nostra societat, principalment a través de la globalització i la societat de consum ³³. Els barris de tradició obrera s'han caracteritzat històricament per donar un paper molt rellevant a l'organització comunitària i als drets col·lectius, i això, en el cas de Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova, ha suposat un canvi. Els discursos d'extrema dreta i els autoritarismes occidentals han vehiculat a través d'aquest individualisme bona part del seu ideari. Per posar-ne alguns exemples, l'oposició a les mesures restrictives sanitàries que es van aplicar durant la pandèmia de la Covid-19, els discursos de la por envers l'impacte econòmic de les migracions, o la resposta reaccionària a la crítica dels privilegis masculins que ha promogut durant anys el moviment feminista, són totes temàtiques que l'extrema dreta ha canalitzat a través del culte idealitzat a la llibertat individual.

En aquest sentit, l'**eixamplament de la distància generacional** creixent que s'ha descrit amb anterioritat, fruit de l'envelliment de la població i l'emigració de les segones generacions dels barris, ha afavorit i reforçat un **afebliment de les relacions interpersonals** preexistent, que ha contribuït en última instància a la retroalimentació la moral individualista. Així mateix, de nou, les conseqüències de l'**envelliment de la població**, juntament amb l'**estancament del moviment veïnal** i la seva **pèrdua de capacitat de mobilització**, han accelerat el procés individualista. Si a això hi sumem la **manca de disponibilitat del temps associatiu**, mencionada més amunt en el context de la precarietat, es desencadena l'actual **pèrdua de tradició comunitària** que descriuen des del veïnat. Com s'apuntava unes pàgines enrere, és precisament l'articulació de la comunitat una vacuna essencial contra els discursos extremistes i els relats de l'odi.

Paral·lelament, cal també parar atenció a la **geografia i orografia** de l'anomenada Zona Nord de Barcelona. Barris com Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova presenten una geografia caracteritzada pels murs que delimiten les seves fronteres de manera física, i que com és obvi, dificulten la interacció entre els seus habitants. Alguns d'aquests murs són naturals, com és el cas de les muntanyes i els turons de la carena més oriental de la Serra de Collserola, principalment el Turó de Roquetes, o el riu Besòs. D'altres són fronteres artificials com és el cas de la Ronda de Dalt o les carreteres C-33 i C-58. Els tres barris queden encaixonats entre aquests límits, fet que en dificulta la seva comunicació. De fet, si no fos per les barreres de

³³ Galicia, J. S. (2020). "De la sociedad de masas a la individualización de la sociedad". *Más poder local* (42). Pàg. 22-26.

la xarxa de carreteres i el mateix Besòs, aquests tres barris estarien més ben connectats amb altres municipis com Montcada i Reixac i Santa Coloma de Gramenet que amb la resta de barris de la ciutat de Barcelona. D'altra banda, el fet que siguin barris construïts al peu de Collserola fa que, especialment Torre Baró i Ciutat Meridiana comptin amb un relleu pronunciat i amb un desnivell considerable.

Altrament, el veïnat de la zona lamenta un **dèficit urbanístic**, especialment pel que fa a la **cura de l'espai públic** i la **construcció d'espais que fomentin les relacions comunitàries**. D'aquesta manera, es queixen de la manca de places, zones peatonals, parcs i jardins o mobiliari urbà com bancs i taules. "Tot això de les *superilles* està molt bé i queda molt bonic, però potser necessitaríem que aquests esforços enlloc de destinar-los a l'Eixample es fessin aquí", comentaven des de l'Associació de Veïns de Torre Baró.

A aquest dèficit en l'espai públic s'hi suma una **connexió insuficient en transport públic** amb la resta de Barcelona. Fa poc més de vint anys només Trinitat Nova tenia estació de metro. Fins aleshores només es podia accedir a Torre Baró i Ciutat Meridiana a través de les línies d'autobús de TMB. No va ser fins l'any 2003 que es va inaugurar la línia 11 del Metro de Barcelona que va comunicar l'estació de Trinitat Nova fins a Can Cuiàs (Montcada i Reixac), passant per Ciutat Meridiana i l'estació de "Torre Baró | Vallbona", entre d'altres. Tot i haver facilitat moltíssim la vida al veïnat d'aquests tres barris, la línia 11 segueix sent una línia segregada de la resta de la ciutat i funciona amb menys freqüència. L'Ajuntament ha instaurat sistemes de transport públic a demanda com és el cas de la iniciativa "El meu bus", però els veïns es queixen d'un mal funcionament a causa de la manca de connexió i cobertura en algunes zones de Ciutat Meridiana i Torre Baró que fa que els conductors es perdin i s'acumulin molts retards ³⁴.

GUILLERMO MOLINER / EL PERIÓDICO

³⁴ Ribalaygue, J. (19/11/2023). "El barrio de Barcelona con mala cobertura que desorienta a los buses: 'Hemos guiado a más de un conductor'". *El Periódico de Catalunya*. <https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20231119/barrio-barcelona-problemas-cobertura-movil-autobus-to-rre-baro-94828518>

Finalment, i com s'ha comentat en altres apartats, la **manca de serveis i comerços** característica dels **barris dormitori** no contribueix precisament a la cohesió social. Si el veïnat ha de traslladar-se a altres barris del Districte per tal d'anar a comprar, accedir a l'oci i la cultura, o fins i tot per a l'educació, és evident que els llaços dins el barri es debilitaran. A més, queden també sense resoldre les mancances pel que fa als equipaments comunitaris pendents de construir des de fa anys, com el local de l'Associació de Veïns de Ciutat Meridiana -que porta més de vint anys instal·lada en uns barracons suposadament provisionals-, el casal de gent gran al mateix barri -que és un conjunt de mòduls prefabricats que els mateixos usuaris titllen d'inadequats- o el Casal de Joves de Zona Nord -que segueix a l'espera d'una ubicació-.

Si abans comentàvem que les relacions interpersonals, la vida associativa i les oportunitats d'oci i consum articulen una cohesió social que, en última instància, actua com a fre dels extremismes violents, la manca d'aquests vincles aplanava el camí per a que els discursos d'extrema dreta s'hi assentien més còmodament.

4. Estratègies i narratives de l'extrema dreta

Tal com s'ha introduït anteriorment, el **populisme** és la tendència discursiva preferida per l'extrema dreta, amb la que pretén acostar-se a les classes populars a partir del reforç, o fins i tot l'eixamplament, d'una distància preexistent entre les elits del món de la política i el conjunt de la societat. El context actual a l'Estat espanyol, i concretament als barris del nord de Barcelona, que configurat per l'entramat de causes anteriorment descrites, és l'escenari on aquests discursos tracten d'intercedir. D'aquesta manera, i utilitzant sempre les narratives més disruptives possibles, els discursos extremistes detecten problemàtiques concretes i les distorsionen segons més els convingui per tal de tensar la convivència i plantejar propostes polítiques subversives que, altrament i en un context diferent, no tindrien l'oportunitat de ser escoltades.

A continuació s'intenten esbossar les principals narratives discursives que l'extrema dreta de Vox ha utilitzat per tal de convèncer l'electorat més enllà de la campanya. Les temàtiques més explotades, els arguments més repetits i les propostes polítiques presentades per tal de resoldre, al seu parer, les problemàtiques concretes seleccionades. En segon terme, també es dibuixen algunes de les estratègies detectades amb les que, en el context de Nou Barris i en general, el partit extremista ha implementat entre la població amb l'objectiu d'acostar el veïnat als seus postulats.

Segons els acadèmics Gaupp i Labrador (2021), els trets essencials dels discursos d'extrema dreta, tinguin lloc als Estats Units o a Nou Barris, solen orbitar al voltant de cinc grans línies temàtiques: el nacionalisme (religiós), l'anti-feminisme, l'anticomunisme, els arguments anti-immigració i el que anomenen com a doctrina TINA (les inicials en anglès de *There Is No Alternative*, no hi ha alternativa) ³⁵. Tanmateix, tot i encaixar perfectament amb les narratives locals de l'extrema dreta, caldria ressaltar els dos eixos temàtics dominants en les narratives analitzades i detectades pel moviment veïnal. D'entrada, la majoria d'intervencions dels partits d'extrema dreta o de les narratives extremistes o de l'odi, que s'infiltra als carrers i a les cases del veïnat a través dels diferents canals per on es difonen, responen a dues grans qüestions: **posen el focus en les migracions i en el procés independentista a Catalunya**. Pel que fa al primer aspecte, podem observar que és un element comú a la majoria de països occidentals. Els discursos extremistes intenten construir al conjunt d'Europa un imaginari social i polític de l'immigrant i l'estranger com una amenaça ³⁶. Els següents paràgrafs els dedicarem a desglossar el guió argumental per justificar aquesta por. Quant al procés independentista, els esforços discursius han seguit la línia d'apuntalar l'identitarisme a través de l'exaltació del nacionalisme espanyol, situant els diferents rivals polítics -com el

³⁵ Gaupp, J. i Labrador Méndez, G. (23/02/2021). "Un diccionario Vox: la Lengua de la Extrema Derecha Populista (LEDP)". CTXT. <https://ctxt.es/es/20210201/Politica/35106/vox-extrema-derecha-fascismo-LEDP-lenguaje-redes-sociales.htm>

³⁶ Bayo, F. (2023). "¿Hacia una Unión Europea de extrema derecha". *Mientras tanto*, (228), 9.

Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE), els independentistes o altres moviments allunyats dels seus postulats- en la posició de “traïdors”, “rebels” o “renegats” de la seva pàtria i autoerigit-se en la figura de salvadors i incompresos.

A continuació s'analitzaran les diferents narratives utilitzades per l'extrema dreta que el moviment associatiu organitzat dels tres barris ha pogut detectar, més endavant s'abordaran les tàctiques i estratègies que els discursos i organitzacions d'extrema dreta han implementat per tal d'infiltrar-se al barri i al conjunt de la societat, segons el testimoni dels actors socials entrevistats i, per últim, s'identificaran alguns dels *targets* o segments de població on aquests discursos han intentat incidir i els canals a través dels quals han dirigit els seus missatges i estratègia.

Desgranant les narratives extremistes:

Els casos de corrupció sorgits els darrers anys en el si dels principals partits polítics tradicionals han fet créixer la **desconfiança de la població envers la classe política**. Com es mencionava més amunt, l'actual crisi de la democràcia liberal, provocada per un triomf dels interessos econòmics per sobre la voluntat dels pobles i uns partits que actuen com a engranatges i funcionen per inèrcia ³⁷, ha eixamplat la distància entre les classes dirigents i la ciutadania. En aquest context, l'extrema dreta es diferencia de la resta de partits tradicionals i es presenta com a única alternativa front la degradació de la democràcia. Carreguen de manera virulenta contra els seus rivals polítics, tot apujant el to dels discursos per sobre les convencions socials, posicionant-se així com a opció política clarament oposada a l'*establishment* del sistema. Critiquen tot allò amb el que ideològicament no combreguen des de la perspectiva de la malversació de fons públics i anomenen *xiringuito* a qualsevol organisme amb pressupost destinat a una funció vinculada amb els drets humans, les minories culturals o lingüístiques, la diversitat sexual i de gènere i altres temàtiques que no creuen prioritàries. Com es comentava més amunt, es pretén difondre el missatge que la seva proposta política és l'única alternativa possible.

³⁷ Guerra, R. R. (2013). “El triunfo y las crisis de la democracia liberal”. *Política y Sociedad*, 50(2), Pàg. 657-679.

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE CIUTAT MERIDIANA

Un segon element narratiu que apareix en bona part dels discursos extremistes pretén **reforçar la idea que vivim en una situació d'inseguretat**. Amb una predilecció gens casual per vincular els problemes de seguretat amb les migracions i constituint així un pol d'emissió de discursos d'incitació a l'odi, els arguments engrandeixen els casos de delinqüència i tendeixen a equiparar discursivament la conjuntura actual a una situació de risc i un punt de no retorn. En aquest sentit, els esforços per difondre totes les notícies de successos que tenen a veure amb l'incivisme, els delictes sexuals, les baralles, el tràfic de drogues, els robatoris i els atracaments seran tan elevats com els que es destinaran a relacionar cadascuna d'elles amb el fenomen migratori. De manera paral·lela, tot i que no menys important, tractant-se de l'habitatge un tema cabdal a Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova, també podríem incloure aquí les narratives al voltant de l'okupació. En efecte, sense gairebé fonament polític, s'assenyala les okupacions com a principal causa de l'encariment del preu de l'habitatge, i es promou la por envers el petit propietari difonent la idea que li poden sostraure el seu pis. De nou, es torna a insistir amb la vinculació de la problemàtica de l'okupació amb les comunitats migrades.

D'altra banda, també s'imposa una retòrica sobre la **pèrdua de la llibertat individual**. Principalment per oposició als reclams i avenços del moviment feminista i LGBTI+, però també en contra d'altres moviments socials que han volgut denunciar la situació de vulnerabilització de determinats col·lectius històricament oprimits. Així, argumenten sentir-se interpel·lats per aquestes crítiques i plantegen el qüestionament dels privilegis com un atac a la seva integritat i llibertat individual. Utilitzant conceptes com "la dictadura d'allò políticament correcte", "ideologia de gènere", "*feminazi*", "*inqueersició*"³⁸ o banalitzant el terme de "cop d'estat", lamenten que vivim en una societat on "ja no es pot parlar de res" perquè les institucions i els moviments socials apliquen la censura en contra seva i emprenen mesures com la "política de la cancel·lació".

³⁸ L'extrema dreta sovint ha utilitzat conceptes com "inqueersició" (joc de paraules que vincula el col·lectiu de persones queer amb la Santa Inquisició), "lobby" o "fonamentalisme queer" en referència a una suposada ingerència o imposició per part de les persones defensores dels drets del col·lectiu LGBTI+ envers la resta.

El **foment de la por i la desconfiança envers les migracions** és un altre dels elements estrella de les narratives de l'extrema dreta. En base a prejudicis racistes i estereotipats, basteixen un imaginari de les persones migrades com a individus incivilitzats, salvatges i bàrbars, fruit d'una mentalitat hereva del colonialisme. Es reforça la idea que el "xoc cultural" és inevitable i que té conseqüències desastroses pel manteniment de la proclamada "civilització occidental" sovint il·lustrada amb el concepte de "el gran reemplaçament"³⁹. Així, es planteja una dicotomia entre la població autòctona i la migrant, definint la primera amb els paràmetres del respecte a les dones, la bona educació, la importància dels valors morals, la prioritització de l'ordre i la legalitat, la cultura de l'esforç i l'ambició econòmica, i atribuint a la segona elements com el masclisme, la mala educació i la violència, uns valors morals antiquats i endarrerits, el caos i el desordre, la delinqüència, la vagància i el conformisme, entre d'altres. Amb aquesta categorització, pretenen situar la persona migrant com l'origen i causa d'una sèrie de problemes que, a banda de no correspondre amb la realitat, molt sovint ni guarden relació amb les migracions. Alguns d'aquests problemes dels quals responsabilitzen a les persones nouvingudes són: l'atur, on el migrant representa una amenaça que reduirà les oportunitats laborals i "robarà" els llocs de feina; el col·lapse dels serveis socials i els serveis públics, causat des del seu punt de vista per l'increment de la població que impliquen les migracions -fins i tot plantejant l'existència de migracions exclusivament per aprofitar-se del sistema de salut pública o falsedats com l'acaparament de les ajudes socials per part de col·lectius migrats-; l'amenaça terrorista, focalitzada principalment en la població musulmana, a qui se li atribueix una presumpta creença fonamentalista religiosa; la violència sexual contra les dones, caricaturitzant un comportament instintiu dels homes migrants com si fossin animals sense valors ni respecte i obviant que la població nadiua també assumeix comportaments masclistes; i un llarg etcètera.

PODER POPULAR (16/05/2017): NOU BARRIS FA FRONT A L'EXTREMA DRETA.

³⁹ Aduriz, I. (16/05/2022). "Abascal recupera la teoria supremacista del 'gran reemplaço' para lanzar la campaña andaluza". *El Diario.es*. https://www.eldiario.es/andalucia/abascal-recupera-teoria-supremacista-gran-reemplazo-lanzar-campana-andaluza_1_8997304.html

Per últim, i amb l'objectiu específic, en el cas de Catalunya, d'intentar atreure la població castellanoparlant, des de l'extrema dreta de Vox s'ha promogut l'**exaltació de la identitat espanyola** en contraposició als discursos del moviment independentista. En aquest sentit, s'ha apel·lat als sentiments i s'ha glorificat el concepte de la hispanitat. A més, han tractat de desqualificar els seus adversaris i contrincants polítics -independentistes o no- amb retòriques com la traïdoria, acusant-los de delictes com la sedició o la rebel·lió, i promovent la victimització a partir d'una persecució inexistent de la llengua castellana i els símbols nacionals espanyols.

Tàctiques i estratègies per tensar la corda

L'anterior recull de l'argumentari detectat per les entitats i l'associacionisme de Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova persegueix un objectiu que va més enllà de les metes electorals. Quan un partit d'extrema dreta presenta una proposta radicalment allunyada de l'espectre central del consens social, no pretén convèncer una majoria social, com és obvi. És realment difícil que, a banda del sector de la població que coincideix en major mesura amb la seva posició ideològica, aconseguixi algun altre suport. La conseqüència més important de la introducció de discursos extremistes en l'esfera pública no és sinó que la de modificar l'opinió pública en un procés més allargat en el temps que el d'una campanya electoral. Així, es pretén desplaçar la finestra d'Overton ⁴⁰ per tal de, com indica Steven Forti (2022:90), moure "el rang d'idees acceptables per a que un polític, recomanant-les o defensant-les, no sigui considerat un extremista- introduint posicions i arguments que fa tan sols un parell de dècades eren considerats inacceptables en democràcies liberals"⁴¹.

A continuació s'enumeren i s'expliquen les tàctiques i estratègies detectades pels moviments socials i veïnals dels tres barris a partir de les quals l'extrema dreta ha intentat forçar aquest moviment per tensar la corda cap a la dreta més extrema. Val a dir que alguns dels mecanismes que es detallen tot seguit cal emmarcar-los en un context local i definit, mentre que algunes altres d'aquestes maniobres operen a una escala més global.

En primer lloc, els actors veïnals destaquen la insistència per part dels discursos extremistes d'**abordar les condicions materials de vida des de la perspectiva de la por** envers les alteritats. Això implica incidir directament en temàtiques com l'habitatge, el treball, la pobresa o la desigualtat sota l'ombra d'una amenaça constant que apel·la a la irracionalitat. En altres paraules, les narratives de l'extrema dreta enfoquen qüestions de primera necessitat en contextos castigats per la inseguretat econòmica, tot assenyalant injustament un col·lectiu responsable i deshumanitzant-lo. Un cas concret seria el de confrontar la població nadiua amb la població migrada per les poques engrunes disponibles, per exemple, en l'àmbit dels pisos de protecció oficial.

⁴⁰ La finestra d'Overton fa referència a una teoria política, encunyada per Joseph P. Overton, que pretén definir i mesurar el conjunt de valors o mesures polítiques que en el marc de l'opinió pública i les convencions socials serien considerades com a acceptables per una majoria.

⁴¹ Forti, S. (2022). "Posverdad, fake news y extrema derecha contra la democracia". *Nueva sociedad*, (298), Pàg. 75-91.

El segon element té a veure amb els mecanismes de detecció de les problemàtiques i preocupacions socials. Els partits i actors d'extrema dreta no s'inventen problemes inexistents. Les demandes que sobtadament es converteixen en tendències globals no sorgeixen del no res. Ben al contrari, els extremismes violents d'arrel autoritària **parteixen de preocupacions socials i problemes preexistents** que deformen per tal de plantejar **propostes de solució fora dels consensos socials**, i en alguns casos fins i tot democràtics. Un clar exemple seria la proposta que Vox va presentar al Congrés dels Diputats el passat mes d'octubre, en principi com a mesura per prevenir el terrorisme, en què la mesura clau era discriminar a totes les persones migrades provinents de països de religió majoritàriament musulmana en els processos d'obtenció de la nacionalitat espanyola.⁴² Aquesta proposta, més enllà de no aconseguir cap mena de suport extern, vulnera diversos preceptes de la Constitució Espanyola i el dret internacional dels drets humans.

Tercerament, una altra de les tàctiques més utilitzades, principalment a través dels mitjans de comunicació i les xarxes socials, és la de donar credibilitat i màxima difusió a dades falses, parcials o descontextualitzades amb l'objectiu de **reforçar la desinformació**. Per un costat, els actors d'extrema dreta estan més que acostumats a ser titllats d'extremistes i que l'opinió pública no els doni gaire credibilitat. Des d'aquest punt de partida, tant és perdre la versemblança d'un o altre mitjà de comunicació per repetir una i una altra vegada una informació tergiversada, si malgrat tot, finalment el missatge acaba quallant. Un exemple d'això seria la campanya de Vox l'any 2021 que comparava el presumpte cost públic que generava un menor que viatja sol -segons els ultradretans vora els 4.700€ al mes- amb la quantia d'una pensió associada a "la teva àvia" -de 426€ al mes-. Aquestes dades, més enllà de ser falses, barrejaven conceptes diferents i incloïen els sous de treballadors socials dels centres d'acollida, on més d'un 70% dels menors són de nacionalitat espanyola⁴³.

Un nou aspecte que els moviments veïnals han volgut destacar és l'estratègia de l'extrema dreta organitzada d'**atiar petits conflictes preexistents per fer-los més grossos** i traslladar-los a gran escala. Algunes mostres d'això les hem pogut comentar a l'inici del present estudi, amb el conflicte veïnal al voltant de la mesquita del Carrer Japó a Nou Barris, d'altres han inundat els telenotícies durant la precampanya electoral de les passades eleccions del mes de maig amb les protestes a La Bonanova contra les cases okupades d'El Kubo i La Ruina⁴⁴.

El veïnat organitzat de Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova explica també l'intent d'apropament de membres de Vox al moviment veïnal. De fet, algunes associacions de veïns s'hi han arribat a reunir i tot. Destaquen que l'**apropament a les entitats veïnals** se sol fer a través d'una **moderació del discurs i amagant la imatge i el logo del partit**. Aquest apropament, en algunes ocasions, ha acabat parasitant els propis moviments veïnals amb l'**apropiació de les reivindicacions socials i veïnals** per part de l'extrema dreta. És el cas del

⁴² González, M. (19/10/2023). "Vox propone discriminar a los inmigrantes originarios de países de cultura musulmana". *El País*. <https://elpais.com/espana/2023-10-19/vox-propone-discriminar-a-los-inmigrantes-origarios-de-paises-de-cultura-musulmana.html#>

⁴³ Vargas Martín, J. i Vasco, C. (20/4/2021). "Vox hace campaña con una mentira que incita al odio contra los menores migrantes". *Público*. <https://www.publico.es/politica/elecciones-madrid-vox-campana-mentira-incita-odio-menores-migrantes.html>

⁴⁴ Castaño, J. (11/05/2023). "La derecha española tensiona el barrio de la Bonanova de Barcelona con la excusa de los dos centros sociales ocupados". *Público*. <https://www.publico.es/politica/derecha-espanolista-tensiona-barrio-bonanova-barcelona-excusa-centros-sociales-ocupados.html>

veïnat del Poblenou que va viure com Vox s'apoderava de les protestes del barri contra les conseqüències de l'oci nocturn i prenia el lideratge per reivindicar el seu malestar a través de l'associació Mi Barrio Seguro ⁴⁵. Una situació similar denunciaven els veïns de Vallbona, Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova en la campanya de pressió que van exercir per canviar la línia d'autobús 180 ⁴⁶, en què Vox va intentar capitalitzar el moviment.

JORDI OTIX

Una de les tàctiques més òbvies i que passen menys despercebudes és la **construcció de l'estigma envers les persones migrades**. En aquest sentit, són moltíssims els exemples que podríem trobar, però en general, tots ells acaben vinculant perfils concrets de persones migrants (o simplement en condició de racialització) amb la delinqüència, i en alguns casos fins i tot amb el terrorisme. És important destacar que aquesta fixació en les persones migrades no s'aplica a totes les comunitats per igual. Ben al contrari, dirigeixen els seus prejudicis envers una selecció molt concreta del conjunt de la població no blanca. Mentre que la població àrab i les persones que són llegides com a musulmanes es converteixen en la diana de la majoria de discursos d'odi i estigmatitzants, altres comunitats, com són les persones d'origen europeu i occidental, no representen un problema per a l'extrema dreta. Es tracta d'un fet curiós, tenint en compte que, a diferència de les persones que migren des del sud global, el moviment de persones provinents dels països occidentals -principalment el turisme i el fenomen dels *expats* ⁴⁷- sí que impliquen conseqüències econòmiques en la població local, com és l'encariment dels preus del lloguer ⁴⁸, per exemple. És més, la població

⁴⁵ Sense autor. (22/11/22). "Vox intenta trobar adeptes en protestes veïnals de Barcelona". *Principal*. <https://www.principal.cat/ca/societat/20221122/3602-vox-infiltra-protestes-manifestacions-barris-barcelona>

⁴⁶ Pauné M., M. (12/09/2022). "La presión vecinal reconvierde una línea de bus en Nou Barris". *El Periódico de Catalunya*. <https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20220912/presion-vecinal-reconvierte-linea-bus-75339434>

⁴⁷ El terme *expat*, com abreviació de persona expatriada, es fa servir a Barcelona principalment per englobar el conjunt de persones migrades procedents de països europeus o occidentals i amb un alt nivell adquisitiu, que s'instal·len a la ciutat de Barcelona per a treballar, sovint en remot, amb sous elevats i no sempre cotitzant a l'Estat.

⁴⁸ Rigol Baulenas, A. (23/09/2023). "L'efecte 'expat' a l'habitatge: lloguers més cars i temporals". *Diari Ara*. https://www.ara.cat/economia/l-efecte-expat-l-habitatge-lloguers-mes-cars-temporals_1_4805095.html

migrada més nombrosa a Barcelona és la comunitat italiana i representa tan sols un 2,76% de la població de la ciutat, gairebé el doble que la segona posició, que és per les persones d'origen colombià. De fet, per arribar a la població marroquina, que sol ser un dels objectius més freqüents de l'estigma de l'extrema dreta, ens caldria baixar fins a la novena posició, ja que només conformen un 0,9% de la població barcelonina ⁴⁹.

A nivell discursiu, una altra de les tàctiques sovint utilitzades per l'extrema dreta és l'**ús narratiu de la incorrecció política**. Aquesta aposta pel llenguatge disruptiu pretén evocar una imatge de rebel·lia i transgressió per diferenciar-se de la resta d'actors polítics. Així, tracta de captar l'atenció de totes aquelles persones que, insatisfetes per l'acció política dels partits tradicionals i de tendència moderada, busquen en l'extrema dreta una oportunitat de canvi. Com explica el periodista Miquel Ramos, amb la retòrica trencadora i la superació de determinats consensos socials del què és i què no és correcte, els discursos extremistes pretenen donar una imatge atractiva i trencadora d'una sèrie de mesures que implicarien, en realitat, un retorn a allò antic: la pèrdua de drets de les dones, la institucionalització del masclisme, recuperar les lleis homòfobes o rescatar -encara més- els postulats del racisme ⁵⁰.

De la mateixa manera, i com s'ha esmentat a l'inici d'aquest apartat, la introducció de nous discursos allunyats del consens social, tot tensant el debat públic cap a l'extrem més dretà, té per objectiu el **trasllat del relat cap a posicions extremistes**, no només pel que fa a l'opinió pública, sinó també forçant a la resta de partits a desplaçar els seus discursos i propostes polítiques en la mateixa direcció dins dels seus paràmetres. En conseqüència, a l'Estat espanyol, els discursos extremistes de Vox han obligat a altres partits de dreta, però de tendència més moderada -com el PP o Ciutadans en el seu moment- a reesituar de nou algunes de les seves posicions polítiques cap a la dreta ⁵¹. Tanmateix, això també ha tingut afectació en partits d'altres tendències. Si fa uns anys només alguns partits de la dreta unionista proposaven mesures en detriment dels drets de les persones migrants, actualment partits com Junts per Catalunya ⁵² o el Partit Socialista de Catalunya ⁵³, han adoptat aquesta tendència.

La darrera estratègia detectada pels actors implicats al moviment veïnal té a veure amb el **degoteig constant de missatges extremistes** que, a través de la tàctica del desgast i a costa de la repetició, acaba infiltrant-se en el pensament majoritari. Una gota malaia que es dona principalment a través de la seva presència als mitjans de comunicació i el bombardeig continu de continguts agitadors a les xarxes socials.

⁴⁹ Ajuntament de Barcelona (2023). Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Padró Municipal d'Habitants. https://ajuntament.barcelona.cat/estadistica/catala/Estadistiques_per_temes/Poblacio_i_demografia/Documents_relacionats/pobest/a2023/part1/nt41.htm

⁵⁰ González Izagirre, I. (13/12/2023). "Miquel Ramos: 'La extrema derecha desvía el foco y nunca apunta al origen del problema, a la estructura, al capitalismo'". *AraInfo*. <https://arainfo.org/entrevista-miquel-ramos-ultraderecha-capitalismo/>

⁵¹ Sánchez Ugart, D. (29/12/2018). "L'espanyolisme contra la resta: Vox i Casado fan virar l'eix". *Diari Ara*. https://www.ara.cat/politica/espanyolisme-vox-casado-nacionalisme-pp-ciutadans_129_3035898.html

⁵² Rovira, M. i Carranco, R. (14/12/2023). "Alcaldes de Junts llaman a endurecer el discurso migratorio ante la presión de la extrema derecha". *El País*. <https://elpais.com/espana/catalunya/2023-12-14/alcaldes-de-junts-llaman-a-endurecer-el-discurso-migratorio-ante-la-presion-de-la-extrema-derecha.html>

⁵³ García, L.B. (29/01/2024). "Los comunes cargan contra Illa a cuenta de la inmigración". *La Vanguardia*. <https://www.lavanguardia.com/politica/20240129/9508219/comunes-cargan-illa-cuenta-inmigracion.html>

La porta d'entrada a l'extremisme

Deia Gil Scott-Heron que “la revolució no serà televisada”, fent al·lusió a que els canvis socials significatius no serien un espectacle d'entreteniment per a ser consumits de manera passiva a través de la pantalla, sinó que necessiten d'una participació activa i conscient per part de la societat i no una dependència dels mitjans de comunicació. El que ha quedat demostrat darrerament en el context de Nou Barris, de Catalunya i l'Estat espanyol, però també d'Europa i el conjunt del planeta, és que, lluny de ser una revolució, el contingut televisat pren més aviat la forma d'una regressió cap als autoritarismes.

En efecte, segons el moviment veïnal organitzat als barris que analitza el present estudi, la comporta principal per on s'escolen dins les llars bona part dels discursos d'extrema dreta no són els carrers, sinó **els mitjans de comunicació i les xarxes socials**. En aquest sentit, si els missatges extremistes tenen cabuda en aquests canals és que tals continguts passen els filtres de les diferents empreses i actors implicats en el procés comunicatiu. Així, pensar que la tendència cap a l'extrema dreta és un fenomen natural o accidental és adoptar una actitud naïf. Tot al contrari, les diferents tàctiques abans descrites i les narratives identificades pels actors socials són degudament planificades i ordenades estratègicament per tal d'obtenir una major incidència en el conjunt de la població.

També convé destacar que, la **normalització de la presència de l'extrema dreta a l'administració pública** en el context català i espanyol es retroalimenta a partir de la seva arribada a les institucions democràtiques. És a dir, el fet que partits com Vox o Aliança Catalana tinguin representació en diferents estrats de les institucions públiques legitima la seva veu i agència com a actors vàlids, lícits i honestos dins el sistema democràtic. Això contribueix a una progressiva acceptació social del seu rol polític dins els ens públics.

Els emissors dels discursos extremistes han afinat molt la punteria. **Han definit molt bé els targets específics** dels seus missatges i campanyes i han escollit **diferents canals i llenguatges per poder focalitzar-los millor**. Així, veiem com una mateixa essència ultra es transmet a una gran diversitat de persones de maneres molt diferents. Els actors socials dels tres barris han sabut distingir diferents perfils que l'extrema dreta ha intentat influir, tals com les persones grans amb resistències als canvis, aquelles que es veuen immerses en dificultats per adscriure la seva identitat en un context determinat, jovent sense perspectives de futur, rics i pobres, o fins i tot determinats col·lectius de persones migrants, entre d'altres.

Resulta evident la necessitat de dedicar, almenys unes breus ratlles, a les classes més benestants. El present informe aprofundeix en l'anàlisi sobre les causes del suport a l'extrema dreta a barris humils com Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova. Tanmateix, dins la geografia barcelonina, el suport a l'extremisme de Vox es pot mesurar amb la mateixa intensitat -o fins i tot més- en **barris adinerats amb un alt nivell adquisitiu**, com és el cas de Pedralbes. De fet, segons el polítòleg Jesús Palomar, el votant de Pedralbes respon en essència a una adscripció ideològica a l'extrema dreta, un vot tradicional i conservador

enfocat a mantenir una estabilitat de classe ⁵⁴. D'aquesta manera, es tracta probablement dels subjectes que donen un suport més incondicional als partits d'extrema dreta, ja sigui per coincidència ideològica en l'eix esquerra-dreta, com per l'eix vinculat a la identitat nacional. En conseqüència, partits com Vox no destinen un esforç gaire rellevant en articular discursos enfocats a aquests estrats de la societat.

Si una de les principals vies d'entrada dels discursos extremistes es dóna a través dels mitjans de comunicació, un dels col·lectius on poden tenir-hi més incidència és el de les **persones grans**. La soledat que pateix el col·lectiu d'edat avançada i la manca d'espais de socialització porten sovint a un **elevat consum de mitjans, especialment en l'àmbit televisiu**. Són molts els canals de televisió que els darrers anys han blanquejat certs perfils extremistes i s'han fet ressò dels seus discursos ⁵⁵. Sense voler treure pes a la responsabilitat individual que implica votar l'extrema dreta, cal esmentar que les persones grans són un segment de la població especialment vulnerable i susceptible a aquesta classe de narratives, ja que confronten els valors del feminisme i la igualtat entre persones en un context de canvis que no sempre acaben de comprendre, així com accentuen la resistència als canvis socials i de pensament en un grup de persones molt vinculat a un arrelament religiós i una moral judeocristiana a la que apel·len aquests discursos.

⁵⁴ Coll, B. (04/06/2023). "Vox, predilecto en el barrio rico y en el barrio pobre: 'Unos defienden la estabilidad de clase; los otros, una casa y un trabajo'". *El País*. <https://elpais.com/espana/catalunya/2023-06-04/vox-predilecto-en-el-barrio-rico-y-en-el-barrio-pobre-unos-defienden-la-estabilidad-de-clase-los-otros-una-casa-y-un-trabajo.html>

⁵⁴ Tapia, A. (06/10/2023). "Medios de desinformación y responsabilidad en el ascenso de la ultraderecha". *El Salto*. <https://www.elsaltodiario.com/extrema-derecha/desinformacion-responsabilidad-ascenso-ultraderecha>

A banda dels mitjans, i intentant defugir tots els tòpics que s'han escrit sobre la temàtica, és evident que la **presència massiva de l'extrema dreta a les xarxes socials pretén dirigir-se a les persones més joves**. Les noves generacions, caracteritzades sovint per una convivència constantment vinculada amb les noves tecnologies i la dedicació de bona part del seu temps a les xarxes socials, sovint perceben el futur des d'una visió pessimista i sense cap mena d'esperances de millora. Val a dir que la situació econòmica i l'emergència climàtica hi ha contribuït de manera evident. En paraules del jovent organitzat al voltant de la plataforma del Casal de Joves de Zona Nord, “no tenim cap mena d'expectativa de canvi”. Conscients d'això, els emissors de les narratives extremistes han aconseguit darrerament cert monopoli de l'espai virtual, o així ho veuen les joves entrevistades. Desenes i desenes d'influenciadors se sumen al carro dels discursos masclistes, racistes, LGBTI-fòbics i excloents envers la diversitat, desafiant el que anomenen “la dictadura *progre*” o “allò políticament correcte”, o el que és el mateix, trencant les convencions socials respecte a la defensa dels drets de les minories i de col·lectius històricament vulnerabilitzats. Aquests discursos sobrepassen els límits i les categoritzacions ideològiques dels partits polítics i les seves campanyes, també les de l'extrema dreta, i acaben polaritzant l'opinió pública a les xarxes socials, convertint-les en un abocador de discursos d'odi. La popularització de l'insult com a dinàmica per atraure l'atenció a algunes xarxes -com ara Twitter- i la viralització de comptes difusors d'idees extremistes -on destaca especialment Tik Tok- acaben permetent un desacomplexament de certes opinions en moltes persones. Aquestes, si fins ara no compartien públicament determinats pensaments o discursos perquè creien que no serien socialment acceptats, actualment es veuen amb cor de difondre'ls, sense cap mena de vacil·lació i fins i tot mostrant obertament la seva identitat. L'abast de l'extrema dreta és tal que, com indiquen des del Casal de Joves de Zona Nord, s'infiltra en les tendències a les xarxes socials que no tenen res a veure amb la política: des dels comentaris racistes al compte de Twitter dels informatius del 3/24 fins al *trending topic*⁵⁶ sobre el ball que va fer una cantant famosa. Qualsevol contingut és susceptible de crear polèmica i generar reaccions amb postures polaritzades cap a l'extrema dreta.

Els membres de l'associacionisme entrevistats a la present investigació també destaquen la focalització de bona part dels discursos a una **classe treballadora adulta que està insatisfeta amb el marc polític** i econòmic actual. Com s'ha comentat anteriorment, les llargues jornades laborals i les dures condicions econòmiques a les que el *precaris* es veu sotmès, poden implicar en primer lloc, de nou, un alt consum televisiu i una manca de relacions socials i de participació al barri -a causa del poc temps disponible-, i en segon, una sensació d'estafa envers les institucions públiques. En aquest sentit, i amb la difusió d'idees extremistes que permeten les xarxes socials -que es detallen a continuació-, els pocs espais informals on acaben socialitzant moltes persones poden veure's influenciats per aquests discursos, accentuats per l'alienació i per l'ús del llenguatge informal i la incorrecció política dels missatges de l'extrema dreta. En paraules d'un actor veïnal de Trinitat Nova, “el bar actua com a espai de radicalització”.

⁵⁶ El *trending topic* fa referència a una tendència o una temàtica que capta gran atenció, ressò i reaccions a l'entorn de les xarxes socials.

Per últim, tot i convertir les migracions en el bot expiatori de bona part dels seus discursos, les narratives de l'extrema dreta algunes vegades poden intentar acostar-se a **determinats sectors de la població migrant**. Concretament aquelles comunitats provinents de països de tradició catòlica a les que també els uneix un lligam lingüístic, com és el cas de diversos països de l'Amèrica Llatina. Diferents actors del món associatiu assenyalaven, incrèduls, com persones migrades o pertanyents a determinades comunitats ètniques reconeixien haver votat a l'extrema dreta, perquè els semblava una sortida viable a la situació actual. Val a dir que aquesta estratègia envers alguns perfils concrets d'origen migrant, sovint vénen acompanyades d'una doble narrativa racista, en què "s'exculpa" els migrants de parla espanyola i de religió catòlica de les problemàtiques socials i s'acusa a les persones nouvingudes d'altres indrets, principalment de països de majoria musulmana.

Sibé l'extrema dreta defineix uns públics objectius a qui dirigir les seves narratives extremistes, és important no caure en la responsabilització de cap col·lectiu de persones determinat de l'auge de l'extrema dreta. Ni les persones grans, ni el jovent, ni una classe social o origen concret han generat un canvi de tendència global en el seu conjunt. En aquest apartat s'ha pretès desfil·lar un a un els diferents actors a qui, segons les persones organitzades al moviment veïnal, l'extrema dreta ha intentat influir i per quins canals ha implementat la seva estratègia i transmès els missatges.

5. Recomanacions polítiques

L'auge dels extremismes i els discursos discriminatoris és una derrota col·lectiva pel conjunt de la societat, i en conseqüència, la responsabilitat és compartida per totes i tots. Tanmateix, tot i que qualsevol persona pot contribuir a revertir la situació des del seu espai o la seva parcel·la de poder o influència, alguns actors específics tenen a l'abast un ventall més ampli de possibilitats. En efecte, les institucions polítiques de tots els nivells i els seus representants -ja siguin tècnics o polítics- tenen a la seva disposició diversos mecanismes per tal de millorar i canviar aquest context procliu al sorgiment dels extremismes i així evitar i prevenir la consolidació de l'extrema dreta.

Aquest darrer apartat pretén reflectir i ordenar algunes idees que han sorgit en les converses amb els diferents actors veïnals entrevistats durant el treball de camp de la investigació. D'aquestes idees se'n desprenen una sèrie de propostes polítiques, algunes d'elles són mesures molt concretes i localitzades en l'entorn dels barris on s'ha dut a terme l'estudi, algunes d'altres són més genèriques i cal llegir-les com a directrius i orientacions polítiques, i per últim, un altre grup d'aquestes propostes tenen un caràcter més estructural i no són a l'abast de la institució municipal. Tanmateix, per molt elevat que sigui el poder decisió que ostenti la capacitat de canviar determinades polítiques, qualsevol nivell institucional pot contribuir d'una o altra manera a la consecució de canvis a més gran escala.

Les propostes polítiques que tot seguit s'estenen estan ordenades en diferents blocs temàtics, però moltes de les orientacions que s'hi esmenten poden estar vinculades entre elles i correspondre a més d'un àmbit determinat. D'altra banda, abans d'entrar en cadascuna d'aquestes directrius, caldria aclarir que les següents proposicions no són fruit d'un estudi meticulós i una anàlisi precisa de les polítiques dutes a terme prèviament amb indicadors comprovats empíricament, sinó que cal entendre-les com una guia orientativa per a les institucions públiques competents que emana dels moviments socials i veïnals de Torre Baró, Ciutat Meridiana i Trinitat Nova. Així mateix, caldrà tenir en compte que molt possiblement existeixen moltes altres polítiques destinades a frenar l'extrema dreta en altres contextos diferents a l'abordat en el present informe i que el següent llistat de propostes no representa cap totalitat.

Així doncs, prèviament a la descripció de les següents mesures, cal tenir en compte tres premisses que haurien d'actuar com a **perspectives transversals** en el conjunt de polítiques institucionals que es vulguin aplicar per tal de prevenir els discursos d'extrema dreta i revertir el context que afavoreix la seva emergència. En primer lloc, totes les mesures haurien de tenir incorporada una visió de gènere, tant en l'anàlisi de conjuntura com en la definició de les propostes i els seus indicadors. Precisament els discursos extremistes fixen en els drets de les dones i d'altres col·lectius un dels seus objectius a revertir, i qualsevol proposta enfocada a prevenir-los haurà de pretendre reforçar tal qüestió. En segon terme, tenint en compte el focus que les narratives de l'extrema dreta situen en les migracions, caldrà abordar les següents polítiques des del punt de vista de la interculturalitat i la interseccionalitat, evitant perpetuar

discriminacions basades en prejudicis racistes i desarticulant els eixos argumentals amb què se sustenten els discursos d'incitació a l'odi que emanen des dels autoritarismes. Per últim, tot i que no menys important, tenint en compte les narratives, comentades anteriorment, que tenen per objectiu construir un imaginari decadent i desorbitat, gairebé apocalíptic, basat en la negació de qualsevol alternativa al radicalisme ultradretà, serà necessari reforçar aquelles narratives que proposin oportunitats que permetin el plantejament de nous escenaris plausibles, sostenibles i especialment conscients amb la situació d'emergència climàtica. En definitiva, les idees pessimistes que plantegen el retorn al passat com a única opció viable cal confrontar-les amb la creació de noves expectatives realistes i esperançadores.

Bloc 1. Enfortir la xarxa veïnal:

- Oferir formacions, suport i assessorament tècnic a l'associacionisme veïnal, social i cultural del Districte en els aspectes que les entitats considerin oportuns.
- Reduir les traves administratives i els processos burocràtics en els tràmits vinculats amb la participació social i política, les llicències d'ús de l'espai públic, així com en les sol·licituds de subvenció.
- Consolidar les iniciatives de participació política que tenen impacte als barris -com el Pla de Barris- i desenvolupar noves fórmules de participació política del conjunt de la població.
- Enfortir el rol de les entitats veïnals, socials i culturals en els processos de presa de decisió i transformació dels barris.
- Dotar de recursos econòmics i infraestructures a les diferents iniciatives veïnals que així ho sol·liciten, amb especial atenció a les entitats juvenils i les que inclouen la perspectiva intercultural.
- Prioritzar el model de gestió cívica com a eina d'apoderament de la comunitat veïnal per sobre la gestió privada dels equipaments municipals.
- Abordar amb urgència i posar remei a la necessitat d'espais dignes per a que les associacions i entitats dels barris puguin desenvolupar la seva tasca.
- Impulsar i donar suport a les iniciatives veïnals autogestionades.
- Assegurar la sostenibilitat a llarg termini dels projectes dedicats a l'enfortiment de la xarxa veïnal més enllà del temps previst d'implementació, per tal que les polítiques tinguin un impacte i un relleu en la vida comunitària un cop finalitzades.
- Vetllar en tot moment per visibilitzar les activitats i els projectes que emanen de les entitats veïnals, socials i culturals i procurar evitar contraprogramar-les o eclipsar-les des de les institucions.
- Brindar un tracte respectuós i veraç envers les entitats que exerceixen el seu dret a la participació social i política, tractant d'evitar les dinàmiques paternalistes.

- Millorar la transparència en la relació amb les entitats veïnals, a partir del compliment dels acords presos, la transmissió rigorosa de les informacions i la comunicació detallada dels processos de presa de decisió.
- Afavorir la participació social i política del jovent i les persones grans a partir de programes específics per a cada grup, que pretenguin escoltar la seva veu i fomentar la seva interacció tot responant als seus interessos.

Bloc 2. Polítiques de resignificació del barri:

- Promoure iniciatives de recuperació de la memòria històrica dels barris en diferents àmbits, incloent-hi l'esfera educativa, la cultural i l'associativa.
- Elaborar i difondre campanyes de sensibilització dirigides a contrarestar l'estigma als barris del nord de Barcelona, així com visibilitzar-los i promoure el seu reconeixement a la resta de la ciutat, tot destacant els aspectes culturals, històrics i comunitaris.
- Programar activitats culturals, socials, esportives i lúdiques des de la institució que no només responguin a les necessitats del veïnat, sinó que promoguin la interacció social i que situïn aquests barris com a referència cultural a nivell de ciutat.
- Finançar projectes artístics i culturals enfocats a promoure la creativitat local i la cohesió comunitària.
- Implementar programes comunitaris per tal de reforçar el sentiment de pertinença als barris i difondre'n comunicativament les idees principals.
- Transformar l'espai públic per tal de fer-lo més agradable i confortant pel veïnat (veure Bloc 6).
- Incidir en els mitjans de comunicació (locals i nacionals) per ampliar la cobertura i millorar el tractament mediàtic dels barris.
- Millorar la comunicació, la presència i els esforços mediàtics de l'Ajuntament a Nou Barris per tal de promoure i difondre els esdeveniments i experiències positius i fer-se ressò de l'activitat veïnal..
- Impulsar la creació de mitjans de comunicació comunitaris que es facin ressò de la vida dels barris i de les activitats que s'hi duen a terme.
- Fomentar iniciatives i mesures polítiques eficients, així com alternatives habitacionals i el reforç dels serveis socials, encarades a evitar l'execució de desnonaments.

Bloc 3. Polítiques contra la segregació ciutadana:

- Contribuir a la defensa de la regularització de la situació administrativa de totes les persones migrades.
- Promoure iniciatives d'incidència política destinades a treballar per la igualtat de drets de les persones migrants, incloent-hi per exemple, el dret a vot.
- Assegurar el dret al padró a tota la població dels barris, independentment del seu origen, ètnia o condició econòmica, i facilitar-ne la seva tramitació.
- Reforçar els actuals programes d'acollida i acompanyament a les persones migrades i desplegar-ne de nous, amb un enfocament específic a nivell local i amb especial èmfasi en el coneixement d'entitats, les oportunitats de participació i l'associacionisme de barri.
- Implicar les entitats veïnals, socials i culturals en els processos d'acollida de les persones migrades, establint centres de recursos comunitaris i dotant-los del pressupost pertinent per dur a terme la seva activitat.
- Donar suport als col·lectius antiracistes i implicar-se a nivell institucional per contribuir a legitimar, difondre i implementar, en la mesura possible, les seves reivindicacions.
- Impulsar plans comunitaris als diferents barris, de manera conjunta amb les entitats, per afavorir l'acollida i l'acompanyament, així com incloure les persones migrades en l'àmbit associatiu.
- Garantir la igualtat d'accés als serveis socials.
- Fomentar la construcció d'espais de trobada i intercanvi, així com altres polítiques de diàleg intercultural, amb l'objectiu de desenvolupar un millor enteniment i convivència.
- Implementar mesures per prevenir la discriminació al mercat immobiliari i garantir l'accés a l'habitatge en igualtat de condicions, així com monitoritzar les pràctiques discriminatòries i habilitar mecanismes de sanció corresponents.
- Establir protocols de seguiment i avaluació per tal d'identificar i abordar qualsevol índex de guetització.
- Tenir en compte la realitat diversa dels barris i construir espais de diàleg intercultural en el disseny dels processos de participació i presa de decisió del barri, així com promoure la interacció directa i l'enteniment mutu.
- Facilitar la feina i donar suport a les entitats locals que lideren experiències i activitats de diàleg intercultural.
- Apropar, facilitar i promoure l'aprenentatge del català al conjunt de la població, amb classes gratuïtes, bonificacions socials i diferents possibilitats horàries.
- Seguir ampliant les polítiques encarades a combatre la soledat en la tercera edat i incrementar l'acompanyament de les persones grans amb programes com el Pla Radars o formacions i cursos en l'àmbit digital.

Bloc 4. Economia i treball

- Implementar programes de formació, capacitació i inserció laboral per tal d'augmentar les oportunitats de feina locals, amb especial èmfasi en les persones joves.
- Assegurar la continuïtat i sostenibilitat dels projectes socials actuals destinats a la generació de segones oportunitats, i ampliar el seu abast.
- Promoure i facilitar la creació de cooperatives i petits comerços a través de formacions i tallers dirigits al conjunt del veïnat.
- Fomentar el consum i el comerç local als barris a partir de la implementació de polítiques d'innovació social i campanyes de sensibilització.
- Impulsar accions d'incidència en d'altres nivells institucionals per tal de millorar les condicions laborals i revertir la generalització de la precarietat.
- Reforçar els serveis socials d'àmbit municipal per tal de posar fre a l'actual situació de saturació.
- Donar suport en la investigació i promoció d'iniciatives destinades al repartiment de la riquesa, la reducció de desigualtats i l'empoderament de la ciutadania, com ara la Renda Bàsica Universal, així com implicar-se en els processos d'incidència política als diferents estaments institucionals que pertoquin.
- Cooperar amb altres ens institucionals per tal de fomentar iniciatives destinades a millorar la conciliació laboral amb la vida familiar, social i associativa, així com a augmentar la disponibilitat del temps lliure de qualitat, com ara la reducció de la jornada laboral.
- Garantir l'accés a un habitatge assequible i de qualitat a partir de mesures com la limitació efectiva dels lloguers, la dinamització d'habitatges assequibles de lloguer social, l'ampliació del parc públic d'habitatge i augmentant les ajudes a la rehabilitació dels pisos existents, d'acord al nivell de renda.
- Contribuir, segons les competències pertinents, a la inspecció laboral per tal de garantir els drets laborals de totes les persones treballadores.

Bloc 5. Educació

- Seguir promovent la diversitat i el coneixement dels drets humans a les escoles i instituts a partir del seu abordatge en els currículums educatius, complementant-los amb formacions i tallers gratuïts per als centres educatius, amb especial èmfasi en aquelles temàtiques vinculades als drets humans, la igualtat de gènere i la diversitat sexual, l'erradicació del racisme o els drets sexuals i reproductius.
- Dotar de formacions en matèria de drets humans, perspectiva de gènere, interculturalitat i prevenció dels discursos d'odi a tot el personal municipal, prioritzant aquells perfils que intervenen en el procés educatiu.

- Radiografiar la situació de segregació escolar als barris basada en l'origen socioeconòmic i posar en marxa les mesures pertinents per a evitar-la i prevenir-la.
- Implementar un programa de suport i foment de l'educació no formal i l'associacionisme educatiu amb la finalitat de facilitar el sorgiment de projectes d'educació en el lleure i la seva consolidació als barris.
- Contribuir, al nivell institucional que correspongui, a la reducció de les ràtios als centres escolars i a la contractació del professorat i personal docent necessari.
- Fer extensible als barris programes d'èxits destinats a difondre els recursos i la formació necessàries en matèria de drets sexuals i reproductius, prenent de referència iniciatives com el Centre Jove d'Atenció a les Sexualitats (CJAS) o la Xarxa de Servei d'Atenció Integral LGBTI+ de Catalunya (SAI).
- Impulsar iniciatives pedagògiques que vinculin els centres educatius amb l'entorn dels barris.
- Fomentar l'estudi i la importància de la memòria històrica, tant d'un context global com local dels barris, a dins i fora les aules.
- Revertir les mancances en l'àmbit de l'educació pública existents avui dia als barris, tant pel que fa a recursos com equipaments: la quantitat d'escoles, instituts, escoles bressol, centres de Formació Professional, increment del nombre de docents, reducció de les ràtios...
- Dissenyar i implementar programes educatius per tal de conscienciar dels riscos de la desinformació i l'ús de les noves tecnologies i les xarxes socials, tant a joves com a adults i persones grans.
- Invertir recursos en l'aplicació de mesures de prevenció dels discursos d'odi, tals com campanyes de sensibilització, tallers i formacions a escoles i instituts, i activitats amb la implicació dels diferents actors de la societat civil.

Bloc 6. Urbanisme i espai públic

- Radiografiar la situació urbanística dels barris i les seves mancances amb la participació del veïnat i les entitats.
- Activar un pla de xoc per resoldre les deficiències urbanístiques dels barris basat en la prioritització del veïnat i les entitats.
- Eliminar les barreres urbanístiques que impedeixen la mobilitat el dia a dia a les persones grans i/o amb mobilitat reduïda.
- Reforçar les infraestructures, l'accés, la freqüència i el servei del transport públic i resoldre'n les incidències que reclamen les associacions veïnals.
- Ampliar i millorar la xarxa de transport públic per facilitar la connexió dels barris amb la resta de la ciutat, segons les necessitats de la població.

- Planificar una remodelació urbanística amb la implicació de les entitats dels barris per tal de fer l'espai públic més atractiu i funcional, prioritzant les zones verdes, la mobilitat, la construcció d'espais comunitaris (places, parcs, carrers peatonals...) i la instal·lació de nou mobiliari urbà per a l'ús del veïnat.
- Implementar programes de manteniment que garanteixin el bon estat dels carrers, places, voreres, calçada i del conjunt de l'espai públic.
- Facilitar i afavorir les intervencions veïnals i comunitàries en l'espai públic de les entitats i associacions dels barris, permetent i consolidant participació veïnal en la seva configuració.
- Pacificar, acomodar i remodelar l'espai públic proper a centres escolars, equipaments veïnals i comunitaris i punts neuràlgics dels barris.
- Millorar la il·luminació nocturna dels barris per tal de fer-los més còmodes i incrementar la percepció de seguretat del veïnat.
- Enfortir els espais de participació ciutadana amb poder de decisió on el veïnat pugui contribuir i prendre partit en la planificació sobre el desenvolupament urbà.
- Assegurar el manteniment i el bon funcionament de les infraestructures de transport vertical, com les escales mecàniques o ascensors.
- Elaborar plans d'acció contra les conseqüències de l'emergència climàtica que puguin afectar els barris de muntanya, com dics de contenció per possibles esllavissades a causa de la pluja o l'habilitació de refugis climàtics.
- Promoure pràctiques de gestió sostenible de recursos, com la recol·lecció d'aigües pluvials, la instal·lació de sistemes d'energia renovables o la construcció de sostres verds per tal d'augmentar la resiliència urbana i millorar la qualitat de vida del veïnat.

Bloc 7. Trencar el relat

- Programar activitats i espais de memòria històrica que posin en valor l'herència de les lluites socials dels barris.
- Dur a terme campanyes i activitats enfocades a la reparació i la memòria històrica del franquisme i que alertin dels riscos dels discursos extremistes.
- Promoure espais de creació i intercanvi culturals que fomentin la convivència i el diàleg intercultural.
- Dotar el cos tècnic municipal de formacions en matèria de prevenció dels extremismes violents, els discursos d'odi i les estratègies anti-estigma.
- Aplicar polítiques de prevenció i sanció dels discursos d'odi, amb especial èmfasi en les xarxes socials i les noves tecnologies.
- Difondre campanyes i recursos encarats al conjunt de la població per un consum responsable i contrastat dels mitjans de comunicació i la informació.

- Blindar el respecte als drets humans com una línia vermella en els discursos i debats en espais institucionals.
- Dotar-se d'eines democràtiques per frenar la normalització de l'extrema dreta i els seus discursos a les institucions
- Establir canals de comunicació efectius per desmentir rumors i notícies falses que puguin alimentar els discursos d'odi i la divisió a la comunitat, i reforçar els mecanismes existents, com la Xarxa Antirumors.
- Elaborar campanyes de comunicació que destaquin els valors de la diversitat, la inclusió i la solidaritat, contrarrestant els discursos d'odi i la xenofòbia.
- Col·laborar amb les organitzacions de la societat civil que treballin en la promoció dels drets humans i la lluita contra la discriminació, el masclisme, l'LGBTI-fòbia i/o el racisme.
- Organitzar punts de trobada i experiències interculturals i reforçar les iniciatives existents al respecte.

NOVACT

novact.org

[@novact_](#)